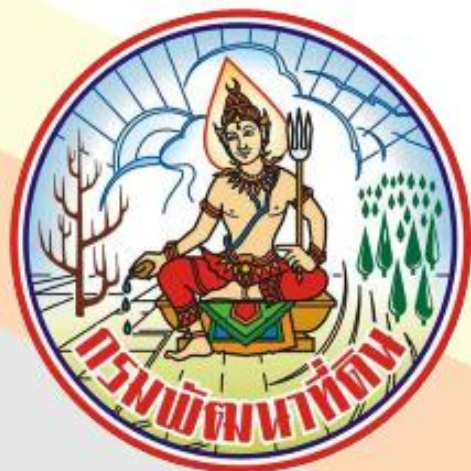

แผนการใช้ที่ดิน ตำบลท่าคันโท

เอกสารวิชาการ
สถานีพัฒนาที่ดินกาฬสินธุ์
สำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5
ฉบับที่ 009/2566
กันยายน 2566

อำเภอท่าคันโท
จังหวัดกาฬสินธุ์

กรมพัฒนาที่ดิน
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2566

คำนำ

การจัดทำแผนการใช้ที่ดินดำเนินการตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 72(1) ที่ได้บัญญัติให้มีการวางแผนการใช้ที่ดินให้เหมาะสมกับศักยภาพของที่ดินตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยแผนการใช้ที่ดินตำบลท่าคันโท อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้นำแนวคิดขององค์การอาหารและการเกษตรแห่งสหประชาชาติ (Food and Agriculture Organization of the United Nations : FAO) และ โครงการสิ่งแวดล้อมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Environment Programmer : UNEP) มาปรับใช้ คือ ความเหมาะสมทางกายภาพ ความเหมาะสมทางเศรษฐกิจ การยอมรับจากสังคม การสร้างความยั่งยืนให้สิ่งแวดล้อม และเสนอทางเลือกการใช้ที่ดินร่วมกับวิธีการที่จำเป็นอื่นๆ เช่น กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA) การประเมินคุณภาพที่ดิน เป็นต้น

สถานีพัฒนาที่ดินกาฬสินธุ์ร่วมกับสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5 และกองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน ในการดำเนินงานวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล โดยพิจารณาภาพรวมของสภาพปัญหาในด้านต่างๆ ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม วิเคราะห์และสังเคราะห์ข้อมูลนำไปสู่การวางแผนการใช้ที่ดินที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ โดยผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ในการระบุปัญหา ความต้องการของเกษตรกรและผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย ทั้งนี้ สถานีพัฒนาที่ดินกาฬสินธุ์ ได้จัดทำแผนกิจกรรม/โครงการ เพื่อขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดินให้เป็นรูปธรรมเพื่อให้เกษตรกรมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีการใช้ที่ดินอย่างถูกต้องเหมาะสม รักษาสภาพแวดล้อมและอนุรักษ์ทรัพยากรในชุมชนให้เกิดความยั่งยืนต่อไป

สถานีพัฒนาที่ดินกาฬสินธุ์

สิงหาคม 2566

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สารบัญ	ข
สารบัญตาราง	ง
สารบัญรูป	จ
บทที่ 1 บทนำ	
1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน	1-1
1.2 หลักการและเหตุผล	1-1
1.3 วัตถุประสงค์	1-1
1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน	1-1
1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน	1-1
1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล	1-2
บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป	
2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต	2-1
2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง	2-1
2.3 สภาพภูมิประเทศ	2-3
2.4 สภาพภูมิอากาศ	2-3
2.5 สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน	2-5
2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม	2-9
บทที่ 3 สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ	
3.1 ทรัพยากรป่าไม้	3-1
3.2 ทรัพยากรน้ำ	3-2
3.3 ทรัพยากรดิน	3-2
บทที่ 4 กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal: PRA)	
4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)	4-1
4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน	4-4
บทที่ 5 การประเมินคุณภาพที่ดิน	
5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ	5-1

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.2 พี่เชษฐภคกิจที่สำคัญของตำบล	5-3
5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน	5-3
บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน	
6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อการจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	6-1
6.2 เขตการใช้ที่ดิน	6-2
บทที่ 7 การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน	
7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน	7-1
7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน	7-1
7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอ	7-2
7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	7-2
เอกสารอ้างอิง	
ภาคผนวก	
คณะผู้จัดทำ	

สารบัญญัตินี้

ตารางที่		หน้า
2-1	สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศ จังหวัดขอนแก่น ¹ (ปี พ.ศ.2536-2565)	2-3
2-2	สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์	2-6
2-3	จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2565	2-9
2-4	จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ปี 2565	2-10
2-5	รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ปี 2565	2-11
3-1	สมบัติดิน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์	3-4
5-1	ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน	5-2
5-2	ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดิน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์	5-3
6-1	เขตการใช้ที่ดิน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์	6-5
7-1	กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2566-2570	7-5
7-2	สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน	7-7
7-3	เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ แผน 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)	7-8

สารบัญญรูป

รูปที่		หน้า
1-1	กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล	1-3
2-1	แผนที่ขอบเขตการปกครองตำบลท่าคันโท อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์	2-2
2-2	กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ปี พ.ศ. 2536-2565	2-5
2-3	แผนที่สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลท่าคันโท อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์	2-8
3-1	แผนที่ทรัพยากรดิน ตำบลท่าคันโท อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์	3-5
4-1	การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลท่าคันโท อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์	4-3
4-2	ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลท่าคันโท อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์	4-4
6-1	แผนที่เขตการใช้ที่ดิน ตำบลท่าคันโท อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์	6-7
7-1	แผนที่สภาพการชะล้างพังทลายของดิน ตำบลท่าคันโท อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์	7-4

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญของการวางแผนการใช้ที่ดิน

ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 72 รัฐพึงดำเนินการเกี่ยวกับที่ดิน ทรัพยากรน้ำ และพลังงาน ดังต่อไปนี้

(1) วางแผนการใช้ที่ดินของประเทศ ให้เหมาะสมกับสภาพพื้นที่และศักยภาพของที่ดิน ตามหลักการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.2 หลักการและเหตุผล

ปัจจุบันกรมพัฒนาที่ดินได้ดำเนินการวางแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศเรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็นการวางกรอบเชิงนโยบายมุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเกษตรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนและในขณะเดียวกันต้องอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมควบคู่กับการรักษาคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม แต่ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์ที่ดินในระดับพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพและรักษาฐานการผลิตด้านทรัพยากรธรรมชาติอย่างยั่งยืนตลอดห่วงโซ่อุปทาน แผนการใช้ที่ดินระดับตำบลจึงถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือเพื่อขับเคลื่อนการดำเนินงานดังกล่าว ซึ่งมีความสอดคล้องกับแผนการปฏิรูปประเทศด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ซึ่งกำหนดให้มีการจัดทำแผนการใช้ที่ดินของชาติทั้งระบบให้สอดคล้องและเหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่และการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

1.3 วัตถุประสงค์

1.3.1 เพื่อรักษาเสถียรภาพของทรัพยากรให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนภายใต้การพัฒนาด้านต่างๆ ของตำบล

1.3.2 เพื่อให้การใช้ที่ดินมีผลตอบแทนสูงสุดต่อหน่วยเนื้อที่อย่างยั่งยืน

1.3.3 เพื่อให้เกิดการกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นและอยู่บนหลักการของโมเดลเศรษฐกิจ BCG (Bio - Circular - Green Economy : BCG Model)

1.4 ระยะเวลาและสถานที่ดำเนินงาน

1.4.1 ระยะเวลา 1 ตุลาคม 2565 – 30 กันยายน 2566

1.4.2 สถานที่ ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

1.5 ขั้นตอนการดำเนินงาน

1.5.1 รวบรวมข้อมูลปฐมภูมิและทุติยภูมิ ประกอบด้วย

1) ด้านกายภาพ ได้แก่ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ ทรัพยากรป่าไม้ ภูมิอากาศ สภาพการใช้ที่ดิน เขตป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

2) ด้านเศรษฐกิจและสังคม เช่น การถือครองที่ดิน ลักษณะทางเศรษฐกิจของตำบล จำนวนประชากร เป็นต้น

3) ด้านนโยบายและข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ยุทธศาสตร์ แผนการปฏิรูปประเทศ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 13 ยุทธศาสตร์ภาค แผนพัฒนากลุ่มจังหวัด แผนพัฒนาจังหวัด แผนพัฒนาการเกษตรและสหกรณ์ แผนพัฒนาท้องถิ่น 4 ปี ขององค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาลตำบลหรือองค์การบริหารส่วนตำบล

1.5.2 จัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (Participatory Rural Appraisal : PRA) เพื่อรับฟังความคิดเห็น ประเด็นปัญหา ความต้องการด้านต่าง ๆ ขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นและเกษตรกรในตำบล

1.5.3 ประเมินคุณภาพของที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกที่มีมูลค่าของตำบล

1.5.4 สังเคราะห์ข้อมูลจากข้อ 1.5.1 ถึง 1.5.3 เพื่อใช้ประกอบการวางแผนการใช้ที่ดิน

1.5.5 กำหนด (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

1.5.6 รับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้ส่วนเสียต่อ (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้น

1.5.7 ปรับปรุง (ร่าง) แผนการใช้ที่ดินเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินฉบับสมบูรณ์

1.5.8 นำแผนการใช้ที่ดินเข้าสู่คณะกรรมการของเขตฯ เพื่อตรวจสอบความครบถ้วน สมบูรณ์ของเนื้อหาและองค์ประกอบ

1.5.9 เผยแพร่แผนการใช้ที่ดินเพื่อนำไปสู่การขับเคลื่อนการดำเนินงาน ประกอบด้วย

1) องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น นำแผนการใช้ที่ดินที่จัดทำขึ้นไปประกอบการจัดทำแผนการพัฒนาของตำบล เพื่อนำไปสู่การของบประมาณที่มีความสอดคล้องกับศักยภาพด้านการผลิตและสถานภาพของทรัพยากรของตำบล

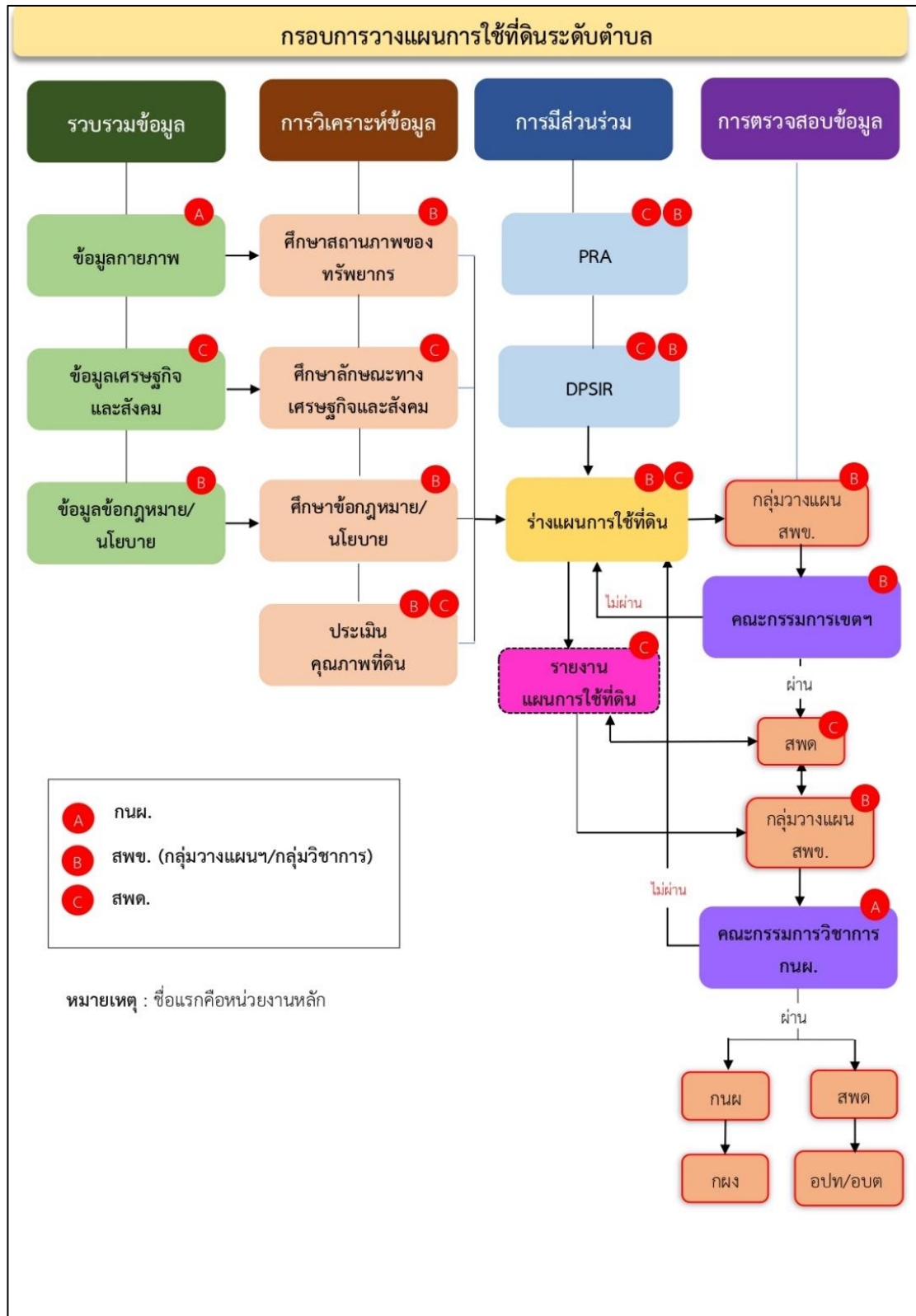
2) กรมพัฒนาที่ดิน โดยสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัด กำหนดแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขตและสามารถใช้ประกอบการของบประมาณในพื้นที่อย่างมีหลักการและเป็นที่ยอมรับ

3) หน่วยงานราชการอื่น ๆ สามารถใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานประกอบแผนงาน/โครงการ/กิจกรรม ที่สอดคล้องกับแผนการใช้ที่ดินที่กำหนดขึ้นในแต่ละเขต

จากขั้นตอนที่กล่าวข้างต้น สามารถจัดทำกรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับแสดงดังรูปที่ 1-1

1.6 วิสัยทัศน์ของตำบล

ท่าคันโทเมืองน่าอยู่อย่างยั่งยืน ก้าวสู่วิถีธรรมชาติ ความสะอาด สุขภาวะ สิ่งแวดล้อมการศึกษา เป็นเลิศ เกิดอัตลักษณ์วัฒนธรรมองค์กร น้อมคำสอนปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สองเมืองพลเมืองมีความสุข ท่าคันโท-ศรีธาตุ (เทศบาลตำบลท่าคันโท, 2566)

รูปที่ 1-1 กรอบการวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

บทที่ 2 ข้อมูลทั่วไป

2.1 ที่ตั้งและอาณาเขต

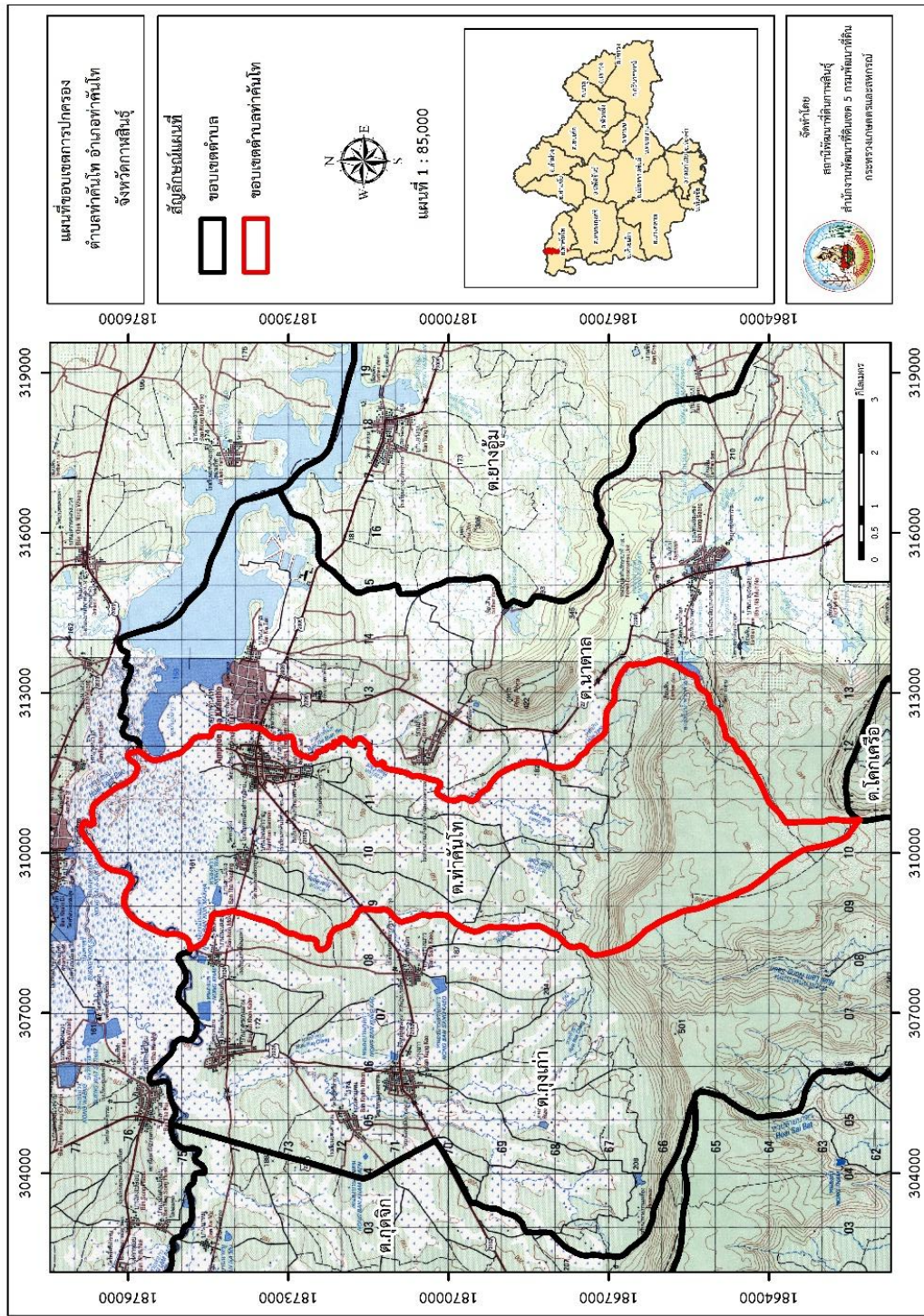
ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ตั้งอยู่ทิศตะวันตกเฉียงเหนือของจังหวัดกาฬสินธุ์ ห่างจากตัวจังหวัดประมาณ 109 กิโลเมตร ตั้งอยู่ตอนกลางของอำเภอท่าคันโท มีพื้นที่ประมาณ 43 ตารางกิโลเมตร หรือ 26,619 ไร่ โดยมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้ (รูปที่ 2-1)

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ตำบลศรีธาตุ อำเภอศรีธาตุ จังหวัดอุดรธานี
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตำบลกุงเก่า อำเภอท่าคันโท
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ตำบลนาตาล อำเภอท่าคันโท
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ตำบลกุงเก่า อำเภอท่าคันโท

2.2 การแบ่งส่วนการปกครอง

ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ แบ่งส่วนการปกครองออกเป็น 9 หมู่บ้าน ดังนี้

- หมู่ที่ 1 บ้านท่าคันโท
- หมู่ที่ 2 บ้านท่าคันโท
- หมู่ที่ 3 บ้านท่าคันโท
- หมู่ที่ 4 บ้านท่าเมือง
- หมู่ที่ 5 บ้านท่าคันโท
- หมู่ที่ 6 บ้านโนนสำราญ
- หมู่ที่ 7 บ้านท่าคันโท
- หมู่ที่ 8 บ้านท่าคันโท
- หมู่ที่ 9 บ้านน้อยคำดี

รูปที่ 2-1 แผนที่ขอบเขตการปกครองตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

2.3 สภาพภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่ทั่วไปส่วนใหญ่เป็นที่ดอน มีสภาพพื้นที่ราบเรียบถึงลูกคลื่นลอนลาดเล็กน้อย และพื้นที่สูงชันทิศใต้ติดกับภูเขา เป็นส่วนหนึ่งของลุ่มน้ำชี มีแหล่งน้ำที่สำคัญ เช่น ห้วยลำปาว ห้วยท่าคันโท ห้วยยาง ห้วยแล้ง หนองหว้า เป็นต้น

2.4 สภาพภูมิอากาศ

จากการศึกษาสถิติภูมิอากาศ (พ.ศ.2536-2565) พบว่า ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ มีรายละเอียดดังนี้

2.4.1 อุณหภูมิ

มีอุณหภูมิโดยเฉลี่ยทั้งปี 27.1 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ย 32.9 องศาเซลเซียส ในเดือนเมษายน และอุณหภูมิต่ำสุดเฉลี่ย 22.6 องศาเซลเซียส ในเดือนมกราคม

2.4.2 ปริมาณน้ำฝน

มีปริมาณน้ำฝนรวมทั้งปี 1,257.5 มิลลิเมตร มีฝนตกประมาณ 114 วัน เดือนที่มีฝนตกมากที่สุด ในเดือนกันยายน มีปริมาณน้ำฝน 254.1 มิลลิเมตร และมีฝนตกประมาณ 19 วัน

2.4.3 สมดุลน้ำเพื่อการเกษตร

จากข้อมูลสถิติภูมิอากาศในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2536-2565) ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดขอนแก่น ได้นำมาวิเคราะห์สมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นการวิเคราะห์หาช่วงฤดูกาลเพาะปลูกพืชตลอดจนช่วงระยะเวลาที่พืชเสี่ยงต่อการขาดน้ำ ข้อมูลที่นำมาวิเคราะห์ คือ ปริมาณน้ำฝน และศักยภาพการคายระเหยน้ำอ้างอิง (ET_o) ซึ่งคำนวณด้วยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0 โดยใช้สมการ Penman-Monteith สามารถสรุปสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตรในเขตอาศัยน้ำฝนได้ดังนี้

ช่วงที่เหมาะสมต่อการปลูกพืช เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช เป็นช่วงที่ดินมีความชุ่มชื้นพอเหมาะต่อการเพาะปลูกพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนเมษายนถึงปลายเดือนตุลาคม ช่วงที่มีน้ำมากเกินพอ เป็นช่วงที่ค่าปริมาณน้ำฝนมากกว่าค่าการระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤษภาคมถึงต้นเดือนตุลาคม

ช่วงขาดน้ำ เป็นช่วงฤดูแล้งที่ค่าปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าค่า 0.5 การระเหยจากผิวดินและการคายน้ำของพืช ซึ่งพืชอาจเสียหายจากการขาดแคลนน้ำได้ ซึ่งช่วงนี้เริ่มตั้งแต่ต้นเดือนพฤศจิกายนถึงต้นเดือนเมษายน (ตารางที่ 2-1 และรูปที่ 2-2)

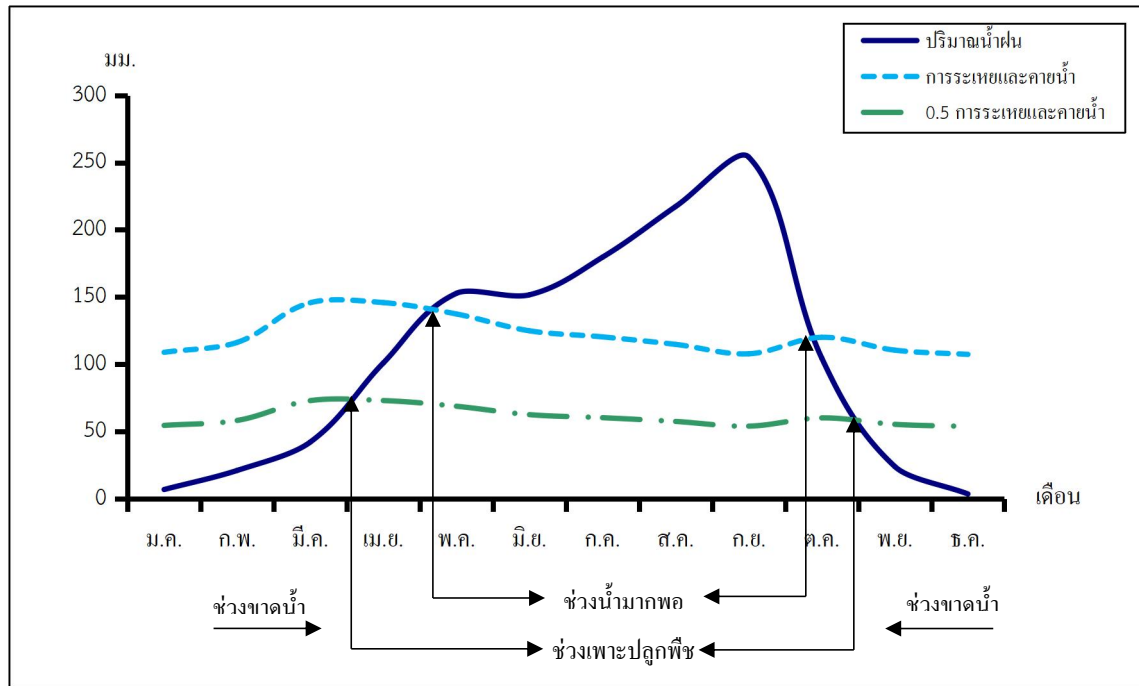
ตารางที่ 2-1 สถิติภูมิอากาศ ณ สถานีตรวจอากาศจังหวัดขอนแก่น¹ (ปี พ.ศ.2536-2565)

เดือน	อุณหภูมิ (°ซ)			ความชื้นสัมพัทธ์ (%)	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก (วัน)	ศักยภาพการคายระเหยน้ำ (มม.)	ปริมาณฝนใช้การ ² (มม.)
	ต่ำสุด	สูงสุด	เฉลี่ย	(%)	(มม.)	(วัน)	(มม.)	(มม.)
ม.ค.	18.0	30.8	23.8	64.0	6.7	1.7	108.8	6.6
ก.พ.	20.0	32.8	25.9	62.0	20.9	2.9	116.2	20.2
มี.ค.	23.0	35.1	28.5	62.0	42.0	5.0	145.7	39.2
เม.ย.	24.8	36.1	29.7	66.0	100.9	7.8	145.8	84.6
พ.ค.	25.0	34.8	29.1	74.0	152.7	14.9	137.3	115.4
มิ.ย.	25.1	34.1	28.9	76.0	151.6	14.5	124.8	114.8
ก.ค.	24.6	33.0	28.2	78.0	179.6	17.0	120.3	128.0
ส.ค.	24.4	32.5	27.7	81.0	217.3	18.6	114.7	141.7
ก.ย.	24.1	32.0	27.3	83.0	254.1	18.7	107.7	150.4
ต.ค.	23.0	31.8	26.8	77.0	104.5	9.2	120.0	87.0
พ.ย.	20.9	31.6	25.7	69.0	23.8	2.7	110.4	22.9
ธ.ค.	18.2	30.2	23.7	64.0	3.4	0.7	107.3	3.4
เฉลี่ย	22.6	32.9	27.1	71.3	-	-	-	-
รวม	-	-	-	-	1,257.5	113.7	1,459.0	914.2

หมายเหตุ : ¹เป็นสถานีตรวจอากาศที่ใกล้พื้นที่ตำบลมากที่สุด

²จากการคำนวณโดยโปรแกรม Cropwat for Windows Version 8.0

ที่มา : กรมอุตุนิยมวิทยา (2566)

รูปที่ 2-2 กราฟสมดุลของน้ำเพื่อการเกษตร ปี พ.ศ. 2536-2565

2.5 สภาพการใช้ที่ดินปัจจุบัน

สภาพการใช้ที่ดินตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งสำรวจโดยกลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566) ประกอบด้วยประเภทการใช้ที่ดินต่างๆ ดังนี้

- 1) พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,074 ไร่ หรือร้อยละ 4.05 ของพื้นที่ตำบล
- 2) พื้นที่เกษตรกรรม มีเนื้อที่ 15,048 ไร่ หรือร้อยละ 56.52 ของพื้นที่ตำบล ประกอบด้วยการใช้ประโยชน์ที่ดินด้านเกษตรกรรมต่างๆ ดังต่อไปนี้
 - 2.1) เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม มีเนื้อที่ 14 ไร่ หรือร้อยละ 0.05 ของพื้นที่ตำบล
 - 2.2) พื้นที่นา มีเนื้อที่ 5,318 ไร่ หรือร้อยละ 19.98 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ นาไร่ นาข้าว
 - 2.3) พืชไร่ มีเนื้อที่ 9,055 ไร่ หรือร้อยละ 34.01 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไร่ร้าง ข้าวโพด อ้อยและมันสำปะหลัง
 - 2.4) ไม้ยืนต้น มีเนื้อที่ 417 ไร่ หรือร้อยละ 1.57 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ยางพารา ยูคาลิปตัส สัก และไผ่ปลูกเพื่อการค้า
 - 2.5) ไม้ผล มีเนื้อที่ 151 ไร่ หรือร้อยละ 0.56 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ไม้ผลผสม มะม่วง กล้วย และลำไย
 - 2.6) พุ่หญ้าเลี้ยงสัตว์และโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 80 ไร่ หรือร้อยละ 0.30 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ พุ่หญ้าเลี้ยงสัตว์ และโรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า

2.7) สถานที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ มีเนื้อที่ 13 ไร่ หรือร้อยละ 0.05 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ สถานที่เพาะเลี้ยงปลา

3) พื้นที่ป่าไม้ มีเนื้อที่ 7,372 ไร่ หรือร้อยละ 27.69 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ ป่าไม้ผลัดใบสมบูรณ์ ป่าผลัดใบรกร้างพื้นที่ป่าผลัดใบสมบูรณ์ และป่าปลูกสมบูรณ์

4) พื้นที่แหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 625 ไร่ หรือร้อยละ 2.34 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลองหนอง บึง ทะเลสาบ และบ่อน้ำในไร่นา

5) พื้นที่เบ็ดเตล็ด มีเนื้อที่ 2,500 ไร่ หรือร้อยละ 9.39 ของพื้นที่ตำบล ได้แก่ พุ่มหญ้าธรรมชาติ พุ่มหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ พื้นที่ลุ่ม บ่อลูกรัง ที่ทิ้งขยะ

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
U	พื้นที่ชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง	1,074	4.05
U201	หมู่บ้านบนพื้นราบ	892	3.35
U301	สถานที่ราชการและสถาบันต่าง ๆ	52	0.20
U405	ถนน	92	0.35
U503	ลานตากและแหล่งรับซื้อทางการเกษตร	31	0.12
U602	รีสอร์ท โรงแรม เกสต์เฮาส์	7	0.03
A	พื้นที่เกษตรกรรม	15,048	56.52
A001	เกษตรผสมผสาน/ไร่นาสวนผสม	14	0.05
A100	นาไร่	87	0.33
A101	นาข้าว	5,231	19.65
A200	ไร่ไร่	96	0.36
A202	ข้าวโพด	11	0.04
A203	อ้อย	4,510	16.94
A204	มันสำปะหลัง	4,438	16.67
A301	ไม้ยืนต้นผสม	13	0.05
A302	ยางพารา	298	1.12
A304	ยูคาลิปตัส	56	0.21

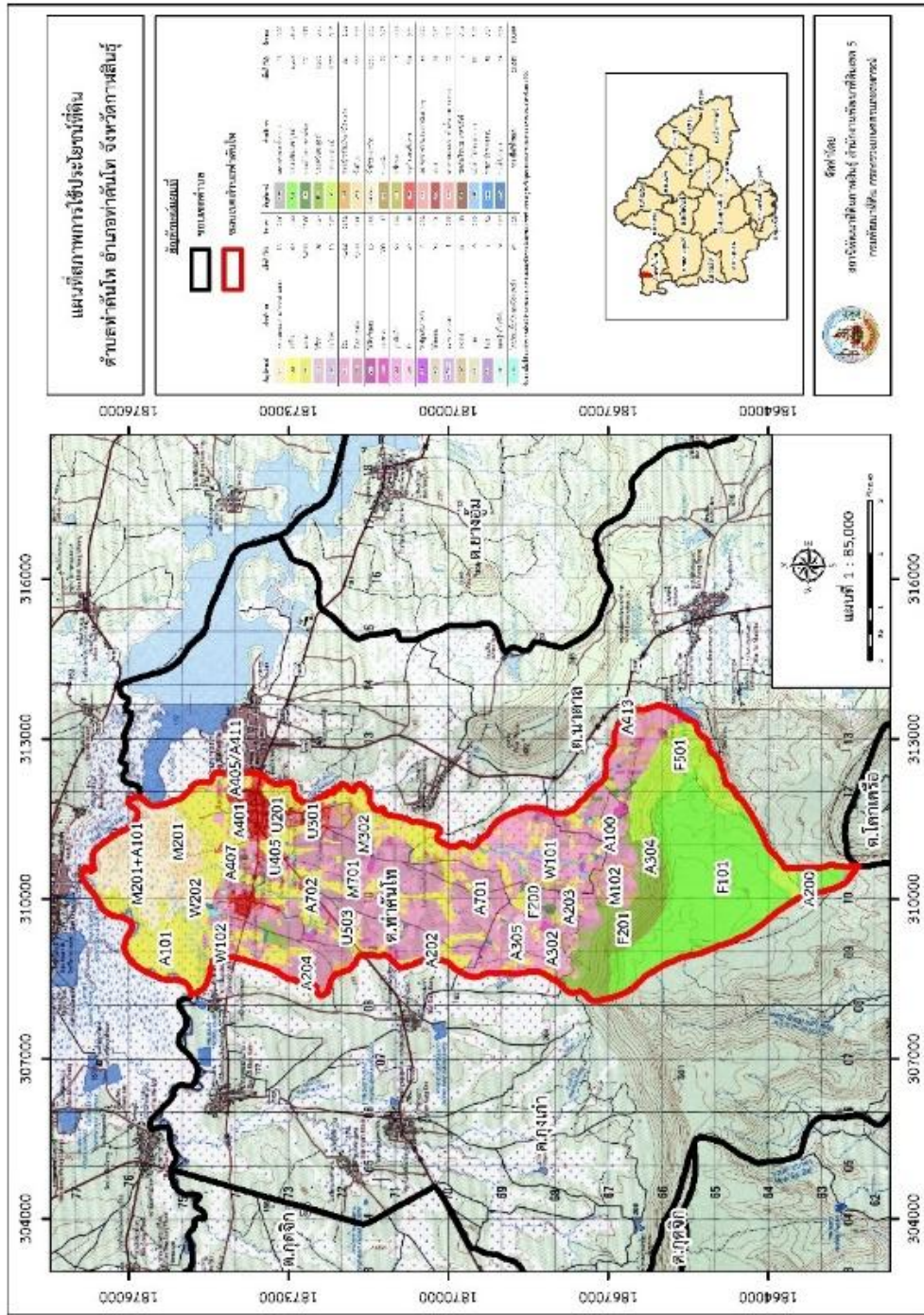

ตารางที่ 2-2 สภาพการใช้ที่ดิน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ (ต่อ)

หน่วยแผนที่	สภาพการใช้ที่ดิน	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
A305	สัก	47	0.18
A315	ไผ่ปลูกเพื่อการค้า	3	0.01
A401	ไม้ผลผสม	94	0.35
A407	มะม่วง	45	0.17
A411	กล้วย	5	0.02
A406/A411	มะพร้าว/กล้วย	1	0.00
A413	ลำไย	6	0.02
A701	ทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	8	0.03
A702	โรงเรือนเลี้ยงโค กระบือ และม้า	72	0.27
A902	สถานที่เพาะเลี้ยงปลา	13	0.05
F	พื้นที่ป่าไม้	7,372	27.69
F101	ป่าไม่ผลัดใบสมบูรณ์	4,296	16.14
F200	ป่าผลัดใบรอสภาพฟื้นฟู	129	0.48
F201	ป่าผลัดใบสมบูรณ์	1,569	5.89
F501	ป่าปลูกสมบูรณ์	1,378	5.18
M	พื้นที่เบ็ดเตล็ด	2,500	9.39
M102	ทุ่งหญ้าสลับไม้พุ่ม/ไม้ละเมาะ	325	1.22
M201	พื้นที่ลุ่ม	551	2.07
M201+A101	พื้นที่ลุ่ม+นาข้าว	1,548	5.82
M302	บ่อลูกกรัง	70	0.26
M701	ที่ทิ้งขยะ	6	0.02
W	พื้นที่แหล่งน้ำ	625	2.34
W101	แม่น้ำ ลำห้วย ลำคลอง	445	1.67
W102	หนอง บึง ทะเลสาบ	43	0.16
W202	บ่อน้ำในไร่นา	137	0.51
ผลรวมทั้งหมด		26,619	100

ที่มา : กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน (2566)

หมายเหตุ : เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

รูปที่ 2-3 แผนที่สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดิน ตำบลท่าคันโท อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

2.6 สภาพเศรษฐกิจและสังคม

2.6.1 ประชากร

จากหลักฐานทะเบียนราษฎรของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ณ เดือนธันวาคม 2565 พบว่า ประชากรที่อาศัยในพื้นที่ตำบลท่าคันโท มีประชากรรวม 5,420 คน แยกเป็นชาย 2,688 คน เป็นหญิง 2,732 คน ความหนาแน่นโดยเฉลี่ย 126.74 คนต่อตารางกิโลเมตร มีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,631 ครัวเรือน เป็นครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 1,092 ครัวเรือน หรือร้อยละ 66.95 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด และเป็นครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ ครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร 539 ครัวเรือน หรือร้อยละ 33.05 ของจำนวนครัวเรือนทั้งหมด ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-3 ถึง 2-4

ตารางที่ 2-3 จำนวนประชากรและครัวเรือน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2565

พื้นที่	จำนวนครัวเรือน	จำนวนประชากร (คน)		
		ชาย	หญิง	รวม
ตำบลท่าคันโท	1,631	2,688	2,732	5,420
หมู่ที่ 1 ท่าคันโท	267	416	451	867
หมู่ที่ 2 ท่าคันโท	226	325	290	615
หมู่ที่ 3 ท่าคันโท	138	175	165	340
หมู่ที่ 4 ท่าเมือง	193	384	352	736
หมู่ที่ 5 ท่าคันโท	148	285	306	591
หมู่ที่ 6 โนนสำราญ	168	318	324	642
หมู่ที่ 7 ท่าคันโท	242	371	408	779
หมู่ที่ 8 ท่าคันโท	151	246	257	503
หมู่ที่ 9 น้อยคำดี	98	168	179	347

ที่มา: กรมการปกครอง (2566)

ตารางที่ 2-4 จำนวนและสัดส่วนครัวเรือน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2565

รายการ	จำนวน (ครัวเรือน)	ร้อยละ
จำนวนครัวเรือนทั้งหมด ¹⁾	1,631	100.00
- จำนวนครัวเรือนเกษตรที่มาขึ้นทะเบียนกรมส่งเสริมการเกษตร ²⁾	1,092	66.95
- จำนวนครัวเรือนที่ประกอบอาชีพอื่นๆ และจำนวนครัวเรือนเกษตรที่ไม่ได้มาขึ้นทะเบียนฯ	539	33.05

ที่มา: 1) กรมการปกครอง (2566)

2) กรมส่งเสริมการเกษตร (2566)

2.6.2 การถือครองที่ดิน

จากข้อมูลกรมการปกครอง ณ เดือนธันวาคม 2565 ตำบลท่าคันโทมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 1,631 ครัวเรือน โดยถือครองที่ดินเฉลี่ยครัวเรือนละ 16.39 ไร่ (เนื้อที่ของตำบลรวมต่อจำนวนครัวเรือนทั้งหมด)

2.6.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจและการประกอบอาชีพ

สภาพเศรษฐกิจของชุมชนในตำบลท่าคันโท ส่วนใหญ่ประชากรมีอาชีพด้านการเกษตรกรรม ได้แก่ ปลูกข้าว นอกจากนี้เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์ ไว้เพื่อบริโภคและจำหน่าย อาชีพทำเกษตรกรรม ตำบลท่าคันโทครัวเรือนเกษตรที่ขึ้นทะเบียนกับกรมส่งเสริมการเกษตร 1,092 ครัวเรือน โดยเกษตรกรปลูกข้าวทั้งตำบล นอกจากนี้เกษตรกรยังมีการเลี้ยงสัตว์ สำหรับการเลี้ยงสัตว์พบว่าส่วนใหญ่เลี้ยงไว้เพื่อบริโภค และจำหน่าย ได้แก่ โค กระบือ สุกร และไก่

2.6.4 ด้านรายได้-รายจ่าย

จากข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานของกรมพัฒนาชุมชน ปี 2566 พบว่า รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 236,766 บาท รายได้บุคคลเฉลี่ยปีละ 61,690 บาท รายจ่ายครัวเรือนเฉลี่ยปีละ 103,382 บาท รายจ่ายบุคคลเฉลี่ยปีละ 26,936 บาท เมื่อพิจารณาจะเห็นว่ารายได้ครัวเรือนมากกว่ารายจ่ายครัวเรือนปีละ 133,385 บาท และรายได้บุคคลมากกว่ารายจ่ายบุคคลปีละ 34,754 บาท ดังรายละเอียดในตารางที่ 2-5

ตารางที่ 2-5 รายได้-รายจ่ายเฉลี่ยครัวเรือน ตำบลท่าคันโท อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ปี 2565

พื้นที่	แหล่งรายได้ของครัวเรือน (บาท/ปี)				รายได้ครัวเรือน เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายได้บุคคล เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่าย ครัวเรือน เฉลี่ย (บาท/ปี)	รายจ่ายบุคคล เฉลี่ย (บาท/ ปี)
	อาชีพหลัก	อาชีพรอง	รายได้อื่น	ทำ-หาเอง				
ตำบลท่าคันโท	133,509	48,042	33,492	21,723	236,766	61,690	103,382	26,936
หมู่ที่ 1 ท่าคันโท	103,515	82,832	66,209	42,936	295,492	69,552	37,138	8,742
หมู่ที่ 2 ท่าคันโท	60,980	64,183	62,353	35,954	223,471	67,974	24,305	7,393
หมู่ที่ 3 ท่าคันโท	130,143	18,786	13,711	16,077	178,717	51,695	66,277	19,171
หมู่ที่ 4 ท่าเมือง	189,091	29,648	25,855	7,727	252,321	58,804	151,345	35,271
หมู่ที่ 5 ท่าคันโท	132,974	43,690	23,578	20,655	220,897	57,582	163,322	42,574
หมู่ที่ 6 โนนสำราญ	155,660	26,517	21,572	18,834	222,585	56,722	129,510	33,003
หมู่ที่ 7 ท่าคันโท	132,588	67,171	24,015	17,940	241,714	63,834	155,787	41,142
หมู่ที่ 8 ท่าคันโท	143,546	29,892	20,126	16,145	209,709	59,559	68,096	19,340
หมู่ที่ 9 น้อยคำดี	169,090	42,202	19,524	7,744	238,561	61,710	134,786	34,866

ที่มา: กรมการพัฒนารัฐบาลชน (2566)

บทที่ 3

สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ

การศึกษาสถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้แก่ ทรัพยากรป่าไม้ ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรดิน ซึ่งเป็นทรัพยากรกายภาพที่สำคัญต่อการทำการเกษตร ดังนั้นจึงจำเป็นต้องทราบว่าทรัพยากรธรรมชาติแต่ละชนิดปัจจุบันมีสถานะอย่างไร เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนการใช้ที่ดินซึ่งจะนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม รวมถึงมาตรการต่าง ๆ เพื่อการพัฒนาพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพต่อไป โดยมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ทรัพยากรป่าไม้

3.1.1 ป่าไม้ตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี

1) ป่าอนุรักษ์ พบพื้นที่ป่าอนุรักษ์ในพื้นที่ ได้แก่

- (1) เขตห้ามล่าสัตว์ป่าลำปาว เนื้อที่ 4,133 ไร่
- (2) พื้นที่เตรียมการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่าภูโน เนื้อที่ 6,833 ไร่

2) ป่าสงวนแห่งชาติ ได้มีการจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรและที่ดินป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรี วันที่ 10 มีนาคม 2535 และ 17 มีนาคม 2535 แบ่งออกเป็น 3 เขต ประกอบด้วย เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) และเขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบพื้นที่ป่าจำแนกเขตการใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่ดินและป่าไม้ในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติตามมติคณะรัฐมนตรีในพื้นที่ ได้แก่

- (1) เขตพื้นที่ป่าเพื่อการอนุรักษ์ (Zone C) เนื้อที่ 7,103 ไร่
- (2) เขตพื้นที่ป่าเพื่อเศรษฐกิจ (Zone E) เนื้อที่ 1,121 ไร่
- (3) เขตพื้นที่ป่าที่เหมาะสมต่อการเกษตร (Zone A) เนื้อที่ 1,817 ไร่

3.1.2 ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ (มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 28 พฤษภาคม 2528) จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบชั้นคุณภาพลุ่มน้ำในพื้นที่ ได้แก่

- 1) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 1A เนื้อที่ 2,090 ไร่
- 2) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 2A เนื้อที่ 408 ไร่
- 3) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 3A เนื้อที่ 4 ไร่
- 4) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4A เนื้อที่ 4,003 ไร่
- 5) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 4B เนื้อที่ 8,936 ไร่
- 6) พื้นที่ลุ่มน้ำชั้นที่ 5B เนื้อที่ 11,288 ไร่

ทั้งนี้ เนื้อที่ดังกล่าวข้างต้นคำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์ เป็นเนื้อที่เบื้องต้นเท่านั้น ไม่สามารถใช้อ้างอิงได้ทางกฎหมาย

3.2 ทรัพยากรน้ำ

3.2.1 ปริมาณน้ำฝน พบว่าในพื้นที่ตำบลท่าคันโท มีปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในคาบ 30 ปี (พ.ศ.2536-2565) 1,257.5 มิลลิเมตรต่อปี

3.2.2 น้ำผิวดิน หมายถึง แม่น้ำลำคลอง หนอง บึง ทะเลสาบ อ่างเก็บ และแหล่งน้ำสาธารณะอื่นๆ ที่อยู่ในพื้นแผ่นดิน ในพื้นที่ตำบลท่าคันโท มีรายละเอียดของแหล่งน้ำผิวดินดังนี้

- แหล่งน้ำผิวดินธรรมชาติ ได้แก่ หนองหว้า ห้วยโจด ห้วยท่าคันโท ห้วยบง ห้วยยาง ห้วยลำปาว และห้วยแสง

- แหล่งน้ำผิวดินที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ อ่างเก็บน้ำห้วยคำยาง

3.2.3 จากฐานข้อมูลน้ำบาดาลของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล (2566) ซึ่งพบว่า ตำบลท่าคันโท มีจำนวนบ่อบาดาลราชการจำนวน 2 บ่อ และจำนวนบ่อบาดาลเอกชน จำนวน 1 บ่อ

3.3 ทรัพยากรดิน

ทรัพยากรดินในพื้นที่ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ พบหน่วยแผนที่ดินทั้งหมด 11 หน่วยแผนที่ดิน และหน่วยพื้นที่เบ็ดเตล็ด 2 หน่วยแผนที่ ดังนี้

3.3.1 ดินในพื้นที่ลุ่ม มี 2 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Lah-sIA ชุดดินละหานทราย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 238 ไร่ หรือร้อยละ 0.89 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Lah-fl-sIA ดินคล้ายชุดดินละหานทรายที่เป็นดินร่วนละเอียด มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 4,276 ไร่ หรือร้อยละ 16.06 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.2 ดินในพื้นที่ดอน มี 9 หน่วยแผนที่ดิน ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-slB ชุดดินปึกธงชัย มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 3,059 ไร่ หรือร้อยละ 11.49 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-gm-sIA/b ดินคล้ายชุดดินปึกธงชัยที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 0-2 เปอร์เซ็นต์ และมีคันทา มีเนื้อที่ 103 ไร่ หรือร้อยละ 0.39 ของเนื้อที่ตำบล

3) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-gm-slB/b ดินคล้ายชุดดินปึกธงชัยที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และมีคันทา มีเนื้อที่ 469 ไร่ หรือร้อยละ 1.76 ของเนื้อที่ตำบล

4) หน่วยแผนที่ดิน Ptc-mw-slB ดินคล้ายชุดดินปึกธงชัยที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,184 ไร่ หรือร้อยละ 4.43 ของเนื้อที่ตำบล

5) หน่วยแผนที่ดิน Pu-sLB ชุดดินภูพาน มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 3,263 ไร่ หรือร้อยละ 12.26 ของเนื้อที่ตำบล

6) หน่วยแผนที่ดิน Pu-gm-sLB/b ดินคล้ายชุดดินภูพานที่มีจุดประสีเทา มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ และมีคันทนา มีเนื้อที่ 1,218 ไร่ หรือร้อยละ 4.58 ของเนื้อที่ตำบล

7) หน่วยแผนที่ดิน Pu-md-sLB ดินคล้ายชุดดินภูพานที่เป็นดินลิกปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 270 ไร่ หรือร้อยละ 1.01 ของเนื้อที่ตำบล

8) หน่วยแผนที่ดิน Pu-mw-sLB ดินคล้ายชุดดินภูพานที่มีการระบายน้ำดีปานกลาง มีเนื้อดินบนเป็นดินร่วนปนทราย ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 1,376 ไร่ หรือร้อยละ 5.17 ของเนื้อที่ตำบล

9) หน่วยแผนที่ดิน Pu-Kg-mw, tks-sLB หน่วยเชิงซ้อนของดินคล้ายชุดดินภูพาน และดินคล้ายชุดดินค้ำบงที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นทรายหนา มีเนื้อดินบนเป็นดินทรายปนดินร่วน ความลาดชัน 2-5 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ 2,425 ไร่ หรือร้อยละ 9.11 ของเนื้อที่ตำบล

3.3.3 พื้นที่เบ็ดเตล็ด มี 2 หน่วยแผนที่ ได้แก่

1) หน่วยแผนที่ SC พื้นที่ลาดชันเชิงซ้อน มีเนื้อที่ 6,768 ไร่ หรือร้อยละ 25.42 ของเนื้อที่ตำบล

2) หน่วยแผนที่ W พื้นที่น้ำ มีเนื้อที่ 1,975 ไร่ หรือร้อยละ 7.42 ของเนื้อที่ตำบล

ปัญหาทรัพยากรดินทางการเกษตรตามสภาพธรรมชาติในพื้นที่ พบปัญหาดินทรายจัด มีเนื้อที่ 1,218 ไร่ หรือร้อยละ 4.56 ของเนื้อที่ตำบล คือ ดินค้ำบงที่มีการระบายน้ำดีปานกลางและเป็นทรายหนา (Kg-mw, tks)

รายละเอียดของสมบัติดิน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ดังแสดงในตารางที่ 3-1 และแผนที่แสดงในลักษณะของชุดดิน (รูปที่ 3-1)

ตารางที่ 3-1 สมบัติดิน ตำบลท่าคันโท อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

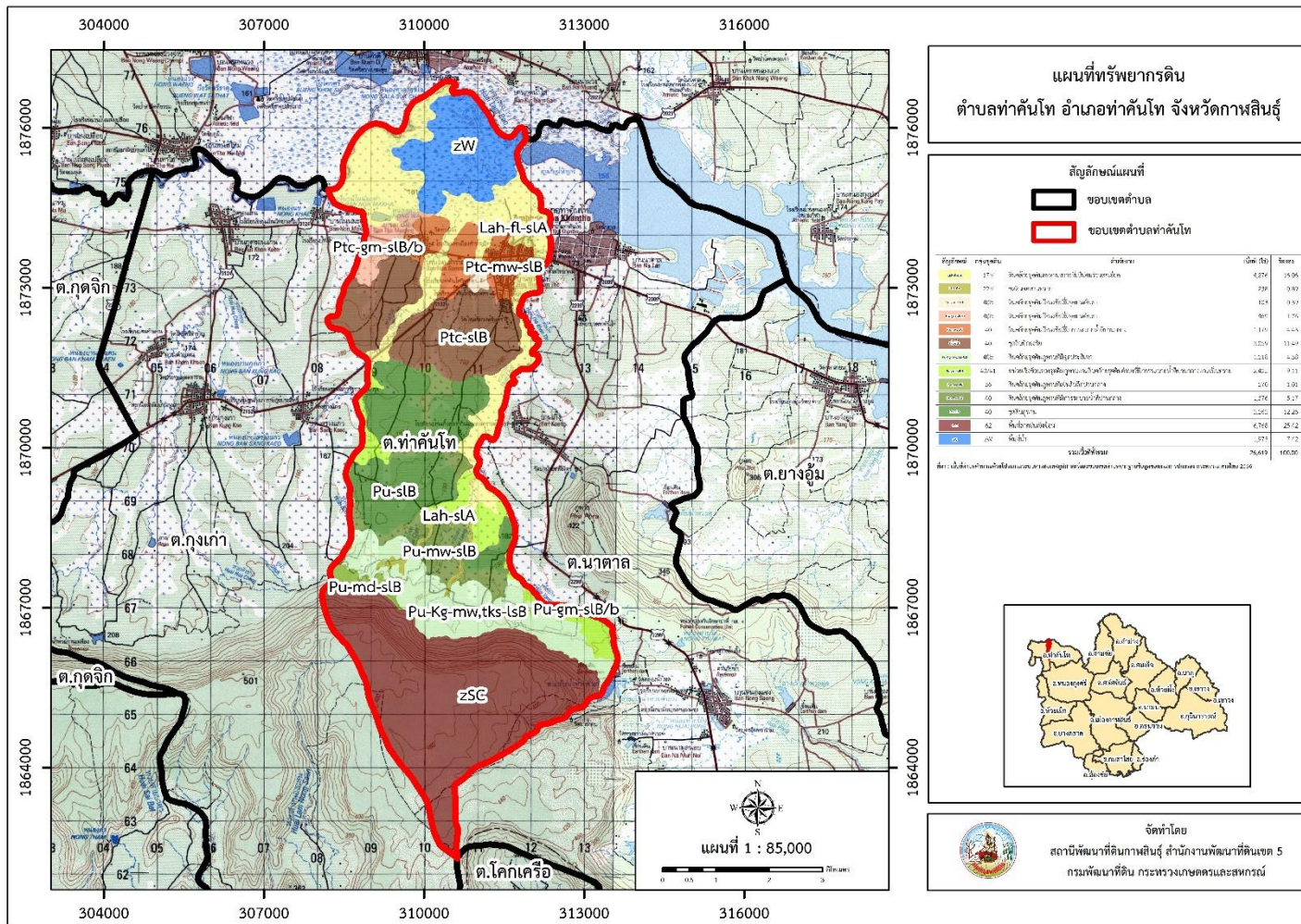
หน่วยแผนที่ดิน	ความลาดชัน (%)	ความลึก (ซม.)	การระบายน้ำ	ความอุดมสมบูรณ์ของดิน	ความจุแลกเปลี่ยนแคตไอออน (cmol/kg)	ความอิ่มตัวเบส (%)	ปฏิกิริยาดิน		ค่าการนำไฟฟ้า (dS/m)	ความลึกของชั้นจาโรไซด์ (ซม.)	เนื้อที่	
							ดินบน	ดินล่าง			ไร่	ร้อยละ
Lah-fl-sIA	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	<2	-	4,276	16.06
Lah-sIA	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	<2	-	238	0.89
Ptc-gm-sIA/b	0-2	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	103	0.39
Ptc-gm-sIB/b	2-5	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	469	1.76
Ptc-mw-sIB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	787	2.94
Ptc-mw-sIB*	2-5	>150	ดีปานกลาง	ปานกลาง	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	397	1.49
Ptc-sIB	2-5	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	3,059	11.49
Pu-gm-sIB/b	2-5	>150	ดีปานกลางถึงค่อนข้างเลว	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	1,218	4.58
Pu-Kg-mw,tk-sIB	2-5	>150	ดี/ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35/35-75	5.0-6.5/ 6.0-6.5	4.5-5.0/ 6.5-7.0	<2	-	2,425	9.11
Pu-md-sIB	2-5	50-100	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	270	1.01
Pu-mw-sIB	2-5	>150	ดีปานกลาง	ต่ำ	<10	<35	5.0-6.5	4.5-5.0	<2	-	1,376	5.17
Pu-sIB	2-5	>150	ดี	ต่ำ	<10	<35	5.0-5.5	4.5-5.0	<2	-	3,263	12.26
SC	>35	-	-	-	-	-	-	-	-	-	6,795	25.42
W	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1,975	7.42
รวมทั้งหมด											26,619	100.00

หมายเหตุ: 1. * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน
2. เนื้อที่คำนวณด้วยโปรแกรมระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

ที่มา: กองสำรวจและวิจัยทรัพยากรดิน (2566)

แผนการใช้ที่ดินตำบลท่าคันโท อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

รูปที่ 3-1 แผนที่ทรัพยากรดิน ตำบลท่าคันโท อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

บทที่ 4

กระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน

(Participatory Rural Appraisal: PRA)

4.1 การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA)

การวิเคราะห์ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2566 มีสาระสำคัญสรุปได้ดังนี้

4.1.1 ปัญหาหลักของตำบลท่าคันโท คือ

- 1) ดินเสื่อมโทรมขาดความอุดมสมบูรณ์
- 2) การชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ลาดชัน
- 3) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร

4.1.2 ความต้องการของชุมชน เกษตรกร และตำบลท่าคันโท มีความต้องการ 3 ประการ คือ

- 1) แก้ไขปัญหาดินเสื่อมโทรมขาดความอุดมสมบูรณ์
- 2) แก้ไขปัญหาการชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ลาดชัน
- 3) แก้ไขปัญหา ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร

ผลจากการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชน (PRA) ได้นำมาวิเคราะห์ร่วมกับปัญหาด้านกายภาพ โดยระบบ DPSIR มีรายละเอียดดังนี้

1) แรงขับเคลื่อน (Driver) มี 3 ประการ คือ

- 1.1) ดินเสื่อมโทรม
- 1.2) ปัญหาดินชะล้างพังทลาย
- 1.3) น้ำขาดแคลน

2) แรงกดดัน (Pressure) ที่เกิดจากปัจจัยขับเคลื่อน มี 3 ประการ คือ

- 2.1) การปรับปรุงบำรุงดิน
- 2.2) จัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ
- 2.3) จัดหาแหล่งน้ำ

3) สถานะ (State) ที่เกิดแรงกดดัน มี 3 ประการ คือ

- 3.1) ความเสื่อมโทรมของดินทางกายภาพ/เคมี/ชีวภาพ
- 3.2) การชะล้างหน้าดินทำให้เกิดตะกอนดินทับถม
- 3.3) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร

4) ผลกระทบ (Impact) ที่ปรากฏในพื้นที่ มี 3 ประการ คือ

4.1) พืชไม่สามารถเจริญเติบโตได้ ผลผลิตพืชต่ำ ต้นทุนการผลิตสูง รายได้ลดลง ไม่เพียงพอต่อการดำรงชีวิต พื้นที่ในการทำการเกษตรลดลง สูญเสียปริมาณธาตุอาหารในดิน

4.2) ผลผลิตพืชลดลงเนื่องจากการสูญเสียหน้าดินและธาตุอาหารพืช ตะกอนดินที่ถูกชะล้างลงสู่ที่ต่ำจะไปทับถมในพื้นที่ตอนล่าง ทำให้แม่น้ำลำคลอง อ่างเก็บน้ำตื้นเขิน

4.3) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร ส่งผลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของพืช

5) การตอบสนอง (Response) ของรัฐในอดีต ปัจจุบัน และในอนาคต มีดังนี้

อดีต-ปัจจุบัน

พื้นที่ราบและพื้นที่ลาดชัน

1) ปรับปรุงบำรุงดินโดยใช้เทคโนโลยีและนวัตกรรมของกรมพัฒนาที่ดิน เช่น ปุ๋ยหมักจากสารเร่งซูเปอร์ พด.1 น้ำหมักชีวภาพจากสารเร่งซูเปอร์ พด.2. และปรับปรุงบำรุงดินด้วยปุ๋ยพืชสด (ปอเทือง)

2) การอนุรักษ์ดินและน้ำโดยวิธีพืช ไม้แก่ การปลูกหญ้าแฝกขวางความลาดชันของพื้นที่ ตามแนวระดับร่วมกับการปลูกพืชคลุมดินชนิดต่างๆ

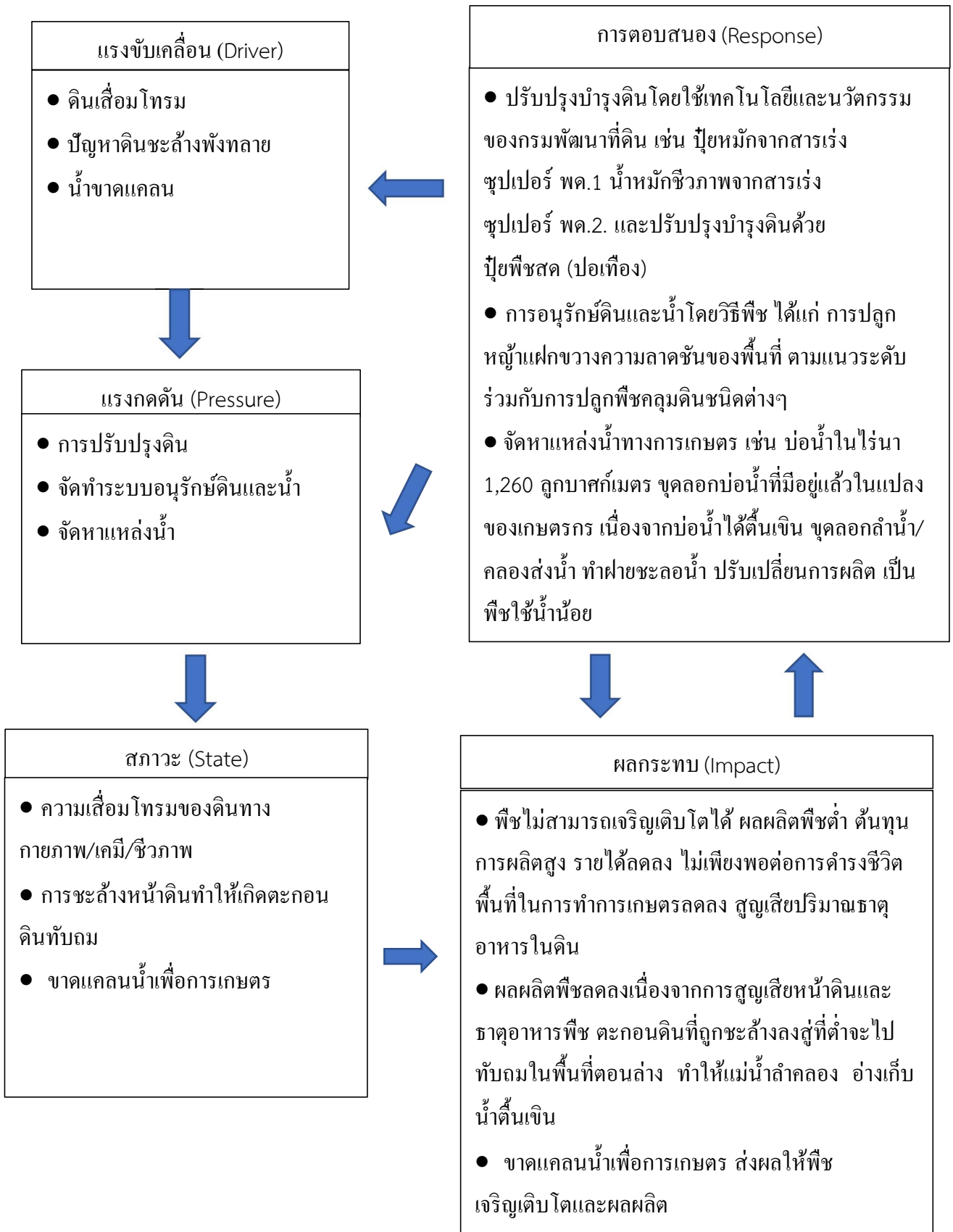
3) จัดหาแหล่งน้ำทางการเกษตร เช่น บ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานขนาด 1,260 ลูกบาศก์เมตร ขุดลอกบ่อน้ำที่มีอยู่แล้วในแปลงของเกษตรกรเนื่องจากบ่อน้ำได้ตื้นเขิน ขุดลอกลำน้ำ/คลองส่งน้ำ ทำฝายชะลอน้ำ ปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นปลูกพืชใช้น้ำน้อย

อนาคต

1) พัฒนาที่ดินและน้ำที่เป็นระบบทั้งตำบล

2) ประกาศเขตอนุรักษ์ดินและน้ำ

โดยมีรายละเอียดในรูปที่ 4-1

รูปที่ 4-1 การวิเคราะห์สถานการณ์โดยระบบ DPSIR ของตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

4.2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน

ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ มีการเพาะปลูกพืช ดังนี้

1.) ข้าว ปลูกเป็นส่วนใหญ่ คิดเป็น 19.66 เปอร์เซ็นต์ มีเนื้อที่ปลูกประมาณ 5,233 ไร่ เกษตรกรที่ปลูกส่วนใหญ่ ใช้พันธุ์ข้าวขาวดอกมะลิ 105 และ กข6 เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกปลูกข้าวนาปีช่วงเดือนพฤษภาคม-พฤศจิกายน

2.) อ้อย ในพื้นที่ตำบลท่าคันโทเกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกอ้อย 16.95 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ตำบลเนื้อที่ปลูกประมาณ 4,512 ไร่ ปลูกโดยใช้พันธุ์ ขอนแก่น 3 เกษตรกรนิยมปลูกอ้อยต้นฝน ปลูกระหว่างเดือนมีนาคม-มิถุนายน เป็นการปลูกอ้อยโดยอาศัยความชื้นจากฝนช่วงแรกที่ตก เพื่อให้อ้อยงอกและเจริญเติบโตได้จนเข้าสู่ฤดูฝนนอกจากนี้ก็จะมีปลูก อ้อยปลายฝน ปลูกระหว่างเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน โดยอาศัยความชื้นที่เก็บไว้ในดินตลอดช่วงฤดูฝน

3.) มันสำปะหลัง เกษตรกรส่วนใหญ่ปลูกมันสำปะหลัง คิดเป็น 16.68 เปอร์เซ็นต์ ของพื้นที่ตำบล มีเนื้อที่ปลูกประมาณ 4,440 ไร่ โดยพันธุ์มันสำปะหลังที่ปลูกส่วนใหญ่จะเป็นพันธุ์เกษตรศาสตร์ เกษตรกรส่วนใหญ่เลือกปลูกมีทั้งแบบการปลูกต้นฤดูฝน (มี.ค.-พ.ค.) และปลายฤดูฝน (ต.ค.-ธ.ค.) ให้ผลผลิตดีกว่าปลูกในช่วงอื่น ดังรายละเอียดรูปที่ 4-2

เดือน	มกราคม	กุมภาพันธ์	มีนาคม	เมษายน	พฤษภาคม	มิถุนายน	กรกฎาคม	สิงหาคม	กันยายน	ตุลาคม	พฤศจิกายน	ธันวาคม
ชนิดพืช												

บริเวณพื้นที่ลุ่ม

นาข้าว												

บริเวณพื้นที่ดอน

มันสำปะหลัง												
อ้อย												

รูปที่ 4-2 ระบบการปลูกพืชในปัจจุบัน ตำบลกุดจิก อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

บทที่ 5

การประเมินคุณภาพที่ดิน

5.1 หลักการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ

การประเมินคุณภาพที่ดินหรือการประเมินความเหมาะสมของที่ดิน สอดคล้องตามหลักการของ FAO Framework ค.ศ. 1983 ซึ่งการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพ เป็นการประเมินศักยภาพของที่ดินว่าที่ดินนั้นๆ เหมาะสมมากหรือน้อยเพียงใดสำหรับการใช้ที่ดินประเภทต่างๆ หรือการปลูกพืชต่างๆ โดยพิจารณาจาก สภาพแวดล้อมที่มีผลต่อการเจริญเติบโตของพืช สมบัติดินที่ได้จำแนกไว้ในแต่ละตำบล ร่วมกับการจัดการพื้นที่ เช่น ระบบชลประทาน พื้นที่ขกร่อง การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ เป็นต้น และนอกจากนี้พิจารณาความต้องการปัจจัยต่อการปลูกพืชแต่ละชนิด สอดคล้องตามหลักการของ FAO ได้แก่ ความต้องการด้านพืช ความต้องการด้านการจัดการ ความต้องการด้านการอนุรักษ์ (บัณฑิต ต้นศิริ และคำรณ ไทรพิก, 2542) รายละเอียดดังตารางที่ 5-1

ระดับความเหมาะสมของที่ดินได้จากการสังเคราะห์ข้อมูลดิน การจัดการที่ดิน หรือดินที่มีลักษณะเฉพาะที่เกิดขึ้นตามสภาพภูมิประเทศ (ซึ่งจะเรียกรวมว่าหน่วยที่ดิน) ลักษณะภูมิอากาศ พิจารณาร่วมกับระดับความต้องการปัจจัยต่อการเจริญเติบโตของพืชแต่ละชนิด หลังจากนั้นดำเนินการประเมินคุณภาพที่ดิน ซึ่งสามารถจำแนกระดับความเหมาะสมของที่ดินได้เป็น 4 ระดับ ได้แก่ เหมาะสมสูง (S1) เหมาะสมปานกลาง (S2) เหมาะสมเล็กน้อย (S3) และไม่เหมาะสม (N) โดยที่

S1: ไม่มีข้อจำกัดด้านที่ดินตามปัจจัยที่ใช้พิจารณา

S2: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ง่ายหรือข้อจำกัดอาจไม่ส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของพืชอย่างชัดเจน

S3: มีข้อจำกัดด้านที่ดินที่แก้ไขได้ยาก ควรปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นพืชชนิดอื่นหรือกิจกรรมอื่น (ส่วนใหญ่เป็นลักษณะทางกายภาพ)

N: มีข้อจำกัดที่พัฒนาหรือปรับปรุงที่ดินได้ยากมาก หากจะดำเนินการพัฒนาหรือปรับปรุงต้องใช้ต้นทุนสูงหรือเครื่องจักรขนาดใหญ่ แนะนำให้ปรับเปลี่ยนการผลิต

ตารางที่ 5-1 ตัวอย่างการประเมินคุณภาพที่ดินด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดิน

คุณภาพที่ดิน (Land Quality)	คุณลักษณะที่ดินตัวแทน (Land Characteristics)	ระดับความ เหมาะสม (Land Suitability Rating)
1. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		
1.1. การหยั่งลึกของรากพืช (r)	ความลึกของดิน	S1
1.2. ความชุ่มชื้นที่เป็นประโยชน์ต่อพืช (m)	ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยในรอบปี	S2m
1.3. ความเป็นประโยชน์ของออกซิเจน ต่อรากพืช (o)	สภาพการระบายน้ำของดิน	S2o
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านพืช (Crop Requirements)		S2om
2. ความเหมาะสมรวมความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		
2.1. สภาพการเขตกรรม (k)	ชั้นความยากง่ายในการ เขตกรรม (ดินบน)	S1
2.2. ศักยภาพการใช้เครื่องจักรกล (w)	ความลาดชันของพื้นที่	S3w
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการจัดการ (Management Requirements)		S3w
3. ความเหมาะสมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		
3.1 ความเสียหายจากการกัดกร่อน (e)	ความลาดชันของพื้นที่	S3e
ความเหมาะสมรวมด้านความต้องการด้านการอนุรักษ์ (Conservation Requirements)		S3e
ความเหมาะสมด้านกายภาพของประเภทการใช้ประโยชน์ที่ดินใน แต่ละหน่วยที่ดินโดยรวม		S3ew

5.2 พืชเศรษฐกิจที่สำคัญของตำบล

พืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือกของตำบล ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง

5.3 ระดับความเหมาะสมของที่ดิน

การประเมินคุณภาพที่ดินของพืชเศรษฐกิจหลักและพืชทางเลือก ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ผลการประเมินคุณภาพที่ดินดังตารางที่ 5-2

ตารางที่ 5-2 ชั้นความเหมาะสมทางกายภาพของดินตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

หน่วยแผนที่ดิน	ข้าว	มันสำปะหลัง
Lah-fl-sIA	S2ons	N
Lah-sIA	S2ons	N
Ptc-gm-sIA/b	S2ons	N
Ptc-gm-sIB/b	S2ewons	N
Ptc-mw-sIB	S2ewon	S2ons
Ptc-mw-sIB*	S2ewons	S2ons
Ptc-sIB	S3o	S2n
Pu-gm-sIB/b	S2ewons	N
Pu-Kg-mw,tk-sIB	S2ewons	S2ons
Pu-md-sIB	S3o	S2rns
Pu-mw-sIB	S2ewons	S2ons
Pu-sIB	S3o	S2ns
SC	N	N

หมายเหตุ: * หมายถึง หน่วยแผนที่ดินที่มีความอุดมสมบูรณ์ของดินต่างจากหน่วยแผนที่ดินเดียวกัน
ความหมายของสัญลักษณ์แสดงข้อจำกัดชั้นความเหมาะสม

e = ความเสียหายจากการกัดกร่อน

w = ศักยภาพการใช้เครื่องจักร

r = ระยะเวลาการหยั่งลึกของราก

n = ความจุในการดูดซับธาตุอาหาร

s = ความเป็นประโยชน์ของธาตุอาหาร

บทที่ 6 แผนการใช้ที่ดิน

6.1 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อจัดทำแผนการใช้ที่ดินระดับตำบล

ตามที่กรมพัฒนาที่ดินได้จัดทำแผนปฏิบัติการราชการกรมพัฒนาที่ดินระยะ 5 ปี พ.ศ. 2566-2570 เพื่อให้บรรลุตามวิสัยทัศน์ที่กำหนดไว้คือ “เป็นองค์กรอัจฉริยะทางดิน เพื่อขับเคลื่อนการใช้ที่ดินอย่างเหมาะสม 15 ล้านไร่ ภายในปี 2570” ซึ่งในส่วนของประเด็นการพัฒนาที่ 2 บริหารจัดการทรัพยากรดิน และที่ดินด้วยชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ซึ่งมีเป้าหมาย คือ การนำชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ไปใช้ในการบริหารจัดการทางการเกษตร ในส่วนของตัวชี้วัด บริหารจัดการทรัพยากรดินและที่ดินบนพื้นฐานของชุดข้อมูลที่มีมูลค่าสูง ร้อยละ 100 กลยุทธ์ที่ 2 ยุทธศาสตร์แผนการใช้ที่ดินไปสู่การปฏิบัติ ได้กำหนดให้ ร้อยละของแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลที่จัดทำแล้วเสร็จทั่วประเทศ ภายใน ปี 2570 (ไม่น้อยกว่า ร้อยละ 80) เป็นตัวชี้วัดหนึ่งของกลยุทธ์ดังกล่าว

การวางแผนการใช้ที่ดินระดับตำบลเป็นการวางกรอบและนโยบายการพัฒนาพื้นที่ให้เกิดการใช้ที่ดินอย่างสมดุลและยั่งยืน ซึ่งจะมีความละเอียดและเฉพาะเจาะจงมากกว่าแผนการใช้ที่ดินระดับประเทศ ที่ใช้เป็นกรอบนโยบายการพัฒนาพื้นที่ระดับประเทศ เป็นการกำหนดแนวทางใช้ที่ดินให้ตรงกับศักยภาพ โดยเฉพาะทางด้านเกษตรกรรม และนำไปสู่การกำหนดแผนงาน โครงการ กิจกรรม ที่มีความสอดคล้องกับสภาพพื้นที่ ทั้งนี้การใช้ขอบเขตการปกครองในระดับตำบลจะนำไปสู่การพัฒนาเชิงพื้นที่ที่มีเป้าหมายและทิศทางสอดคล้องตามบริบทของแต่ละตำบล และมีผู้รับผิดชอบโดยตรง คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งแผนการใช้ที่ดินในระดับที่ใหญ่กว่านี้อาจไม่สามารถนำมาใช้ปฏิบัติงานในระดับพื้นที่ได้อย่างเป็นรูปธรรมเนื่องจากเป็นแผนงานสำหรับนำไปใช้ปฏิบัติงานเชิงนโยบายและยุทธศาสตร์ในภาพรวม

ทั้งนี้แผนการใช้ที่ดินเป็นผลที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยได้นำฐานข้อมูลที่ได้จากการรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ และข้อมูลปฐมภูมิจากการสำรวจภาคสนาม การศึกษาด้านกายภาพ ได้จาก การวิเคราะห์สถานภาพของทรัพยากรธรรมชาติ อาทิ ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ และทรัพยากรป่าไม้ร่วมกับการพิจารณาลักษณะการใช้ประโยชน์ที่ดิน ข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ในเขตป่าไม้ตามกฎหมาย เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เขตอุทยานแห่งชาติ เขตป่าสงวนแห่งชาติ และนโยบายของรัฐที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ที่มีมติคณะรัฐมนตรีเกี่ยวกับการใช้ที่ดิน มติคณะรัฐมนตรีเรื่องการจำแนกการใช้ประโยชน์ที่ดินในพื้นที่ป่าไม้ในเขตป่าสงวนแห่งชาติ เป็นต้น ประกอบกับการพิจารณาจากทิศทางตามกรอบนโยบายที่เกี่ยวข้องกับการกำหนดเขตการใช้ที่ดินภายในพื้นที่ตำบล เช่น ยุทธศาสตร์ของจังหวัดร่วมกับความต้องการของท้องถิ่น สามารถกำหนดแนวทางการใช้ที่ดินตามศักยภาพของทรัพยากร เพื่อการรักษาคุณภาพของลักษณะทางนิเวศวิทยาและการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยคำนึงถึงสภาพทาง

เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนในพื้นที่ ซึ่งข้อมูลนี้ส่วนหนึ่งได้มาจากการวิเคราะห์ชุมชนแบบมีส่วนร่วม (PRA) ทำการสังเคราะห์ข้อมูลทุกด้านเพื่อให้ได้เขตการใช้ที่ดินที่เหมาะสมกับศักยภาพของพื้นที่ต่อไป

6.2 เขตการใช้ที่ดิน

จากการวิเคราะห์ข้อมูลกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม พบว่าแผนการใช้ที่ดินตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ สามารถกำหนดออกเป็น 6 เขตหลัก ได้แก่ เขตป่าไม้ เขตเกษตรกรรม เขตชุมชน และสิ่งปลูกสร้าง เขตแหล่งน้ำ เขตพื้นที่อื่น ๆ เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม มีรายละเอียดดังนี้ (ตารางที่ 6-1 และรูปที่ 6-1)

6.2.1 เขตป่าไม้ เป็นเขตพื้นที่ที่อยู่ในเขตป่าตามกฎหมายและมติคณะรัฐมนตรี ได้แก่ พื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า อุทยานแห่งชาติ เขตป่าไม้ถาวร หรืออยู่ในพื้นที่ชั้นคุณภาพลุ่มน้ำชั้นที่ 1A 1B หรือ 2 พื้นที่ ในเขตนี้ส่วนใหญ่ยังคงสภาพเป็นป่าไม้ บางบริเวณได้ถูกนำไปใช้ประโยชน์ในรูปแบบที่ไม่เหมาะสม ไม่เป็นไปตามมาตรการหรือกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการใช้ประโยชน์ของที่ดินหรือทรัพยากรป่าไม้ของที่ดิน หรือทรัพยากรป่าไม้ของพื้นที่นั้น ๆ ประกอบด้วย 3 เขตรอง ได้แก่ เขตป่าไม้สมบูรณ์ เขตป่าไม้เสื่อมโทรม และเขตพื้นที่พืชรุกราน มีเนื้อที่ 10,744 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 40.36 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตป่าไม้สมบูรณ์ (สัญลักษณ์ 1100) มีเนื้อที่ 7,024 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 26.39 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่อยู่ภายในเงื่อนไขดังกล่าวข้างต้น แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้สมบูรณ์

2) เขตป่าไม้เสื่อมโทรม (สัญลักษณ์ 1200) มีเนื้อที่ 4 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.01 ของเนื้อที่ตำบล แต่มีสภาพการใช้ที่ดินปัจจุบันเป็นป่าไม้ที่มีลักษณะเสื่อมโทรม ซึ่งหากปล่อยให้ตามธรรมชาติไม่มีการเข้าไปรบกวนอาจฟื้นตัวกลับมาเป็นป่าสมบูรณ์ได้ดั้งเดิม

3) เขตพื้นที่พืชรุกราน (สัญลักษณ์ 1300) มีเนื้อที่ 3,716 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 13.96 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีการบุกรุกแผ้วถางพื้นที่ป่าไม้ และเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์พื้นที่เป็นอย่างอื่น ส่วนใหญ่เพื่อทำการเกษตร

6.2.2 เขตเกษตรกรรม เป็นพื้นที่เกษตรกรรมซึ่งในที่นี้ คือ พื้นที่ที่อยู่นอกเขตที่มีการประกาศเป็นเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ซึ่งรัฐได้กำหนดเป็นพื้นที่ทำกิน มีการออกเอกสารสิทธิ์ซึ่งรวมถึงพื้นที่ในเขตปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรมด้วย เขตนี้รวมถึงการทำกิจกรรมภาคการเกษตรอื่นที่นอกเหนือจากการปลูกพืชด้วย ประกอบด้วย 5 เขตรอง ได้แก่ เขตเกษตรกรรมขั้นดี เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ เขตประมง และเขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 12,787 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 48.05 ของเนื้อที่ตำบล มีรายละเอียดดังนี้

1. เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพสูง พื้นที่เขตนี้มีศักยภาพในการผลิตรองจากเขตเกษตรกรรมชั้นดี ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 1) และเขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตสูง (ประเภทที่ 2) เป็นเขตที่ทำการเกษตรโดยอาศัยน้ำฝนเป็นหลักซึ่งส่งผลให้มีข้อจำกัดต่อการเพาะปลูกพืชด้านความชื้นที่พืชนำไปใช้ประโยชน์ ในส่วนของที่ดินมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับสูงถึงปานกลางและนอกจากนี้พบว่าดินในพื้นที่เขตนี้มีสมบัติที่เหมาะสมต่อการเพาะปลูกพืชแยกตามชนิดพืช มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2221) มีเนื้อที่ 1,416 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 5.32 ของเนื้อที่ตำบล เป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพต่อการทำนาในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม และปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2222) มีเนื้อที่ 94 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.35 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ มะม่วง ก่อวย ลำไย

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2223) มีเนื้อที่ 372 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.4 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูก ได้แก่ สัก

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2224) มีเนื้อที่ 7,404 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 27.82 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูก ได้แก่ อ้อย, มันสำปะหลัง

- เขตปลูกพืชทางเลือก (สัญลักษณ์ 2225) มีเนื้อที่ 15 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.06 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันปลูกพืชผัก ไม้ดอก หรือเกษตรผสมผสาน โดยพืชที่ปลูก ได้แก่ ไม้เพื่อการค้า

(2) เขตเกษตรกรรมที่มีศักยภาพการผลิตต่ำ พื้นที่เขตนี้ถูกกำหนดให้เป็นเขตเกษตรกรรม ที่ต้องมีการดำเนินการแก้ไขปัญหาคือเป็นข้อจำกัดของการใช้ที่ดินเพื่อเกษตรกรรมต่างๆ การทำการเกษตรในเขตนี้อาศัยน้ำฝนเป็นหลักมีศักยภาพในการผลิตอยู่ในระดับเหมาะสมเล็กน้อยถึงไม่เหมาะสม พบปัญหาทางกายภาพของดินที่สำคัญหลาย เช่น เป็นดินดินซึ่งเป็นข้อจำกัดของการหยั่งรากพืชในการยึดลำต้นและการดูดซับธาตุอาหารพืชในดิน เนื้อดินเป็นทรายจัด ซึ่งมีผลต่อความสามารถในการอุ้มน้ำ เป็นพื้นที่ที่มีความลาดชัน เป็นต้น จากข้อจำกัดการใช้ที่ดินดังกล่าวข้างต้น จึงจำเป็นต้องพัฒนาปรับปรุง และมีมาตรการเพื่อเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ให้สูงขึ้น รวมถึงการป้องกันไม่ให้สภาพแวดล้อมเสื่อมโทรมจากการใช้พื้นที่ มีรายละเอียดดังนี้

- เขตทำนา (สัญลักษณ์ 2310) มีเนื้อที่ 2,196 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 8.25 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรมีการปลูกข้าวได้ปีละ 1 ครั้ง

- เขตปลูกไม้ผล (สัญลักษณ์ 2320) มีเนื้อที่ 41 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.16 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ผล โดยไม้ผลที่ปลูก ได้แก่ มะพร้าว

- เขตปลูกไม้ยืนต้น (สัญลักษณ์ 2330) มีเนื้อที่ 24 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.09 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกไม้ยืนต้น โดยไม้ยืนต้นที่ปลูก ได้แก่ ยูคาลิปตัส

- เขตปลูกพืชไร่ (สัญลักษณ์ 2340) มีเนื้อที่ 1,225 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 4.6 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันเกษตรกรปลูกพืชไร่ โดยพืชไร่ที่ปลูก ได้แก่ ยางพารา

(3) เขตประมง (สัญลักษณ์ 2400) มีเนื้อที่ 14 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.05 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่ทำกิจกรรมด้านการประมงได้แก่ การเลี้ยงสัตว์น้ำประเภทต่าง ๆ มีรายละเอียดดังนี้

(4) เขตปศุสัตว์ มีเนื้อที่ 66 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 0.25 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตตรง ได้แก่ เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ และเขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ มีรายละเอียดดังนี้

1) เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2510) ปัจจุบันมีการปลูกหญ้าเลี้ยงสัตว์ มีเนื้อที่ 8 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล โดยชนิดของหญ้าที่พบ ได้แก่ หญ้าเนเปียร์

2) เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ (สัญลักษณ์ 2520) ปัจจุบันมีการสร้างโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ประเภทต่าง ๆ มีเนื้อที่ 58 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.22 ของเนื้อที่ตำบล โดยประเภทของโรงเรือนที่พบ ได้แก่ โคและกระบือ

6.2.3 เขตชุมชนและสิ่งปลูกสร้าง มีเนื้อที่ 1,080 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 4.05 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 3 เขตตรง ได้แก่ เขตชุมชน/สถานที่ราชการ เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต และเขตการใช้พื้นที่เฉพาะ มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตชุมชน/สถานที่ราชการ (สัญลักษณ์ 3100) มีเนื้อที่ 1,039 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 3.9 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินชุมชนและที่อยู่อาศัย มีทั้งประเภทชุมชนเมือง ชุมชนชนบท และที่ตั้งของสถาบันและสถานที่ราชการต่าง ๆ

(2) เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต (สัญลักษณ์ 3200) มีเนื้อที่ 32 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.12 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินประเภทโรงงานอุตสาหกรรม แหล่งรับซื้อผลผลิตทางการเกษตรประเภทต่าง ๆ

(3) เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ (สัญลักษณ์ 3300) มีเนื้อที่ 9 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.03 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีการใช้ที่ดินที่นอกเหนือจาก 2 เขตดังกล่าวข้างต้น เช่น สถานที่พักผ่อน ท้องเที่ยว สวนสาธารณะ รีสอร์ท ระบบขนส่งมวลชน โบราณสถาน เป็นต้น

6.2.4 เขตแหล่งน้ำ มีเนื้อที่ 626 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 2.35 ของเนื้อที่ตำบล ประกอบด้วย 2 เขตตรง ได้แก่ เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ และเขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น มีรายละเอียดดังนี้

(1) เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ (สัญลักษณ์ 4100) มีเนื้อที่ 487 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 1.83 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นลักษณะของแหล่งน้ำตามธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง แม่น้ำ เป็นต้น

(2) เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น (สัญลักษณ์ 4200) มีเนื้อที่ 139 ไร่ หรือ คิดเป็นร้อยละ 0.52 ของเนื้อที่ตำบล ปัจจุบันมีสภาพการใช้ที่ดินเป็นแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น เช่น คลองชลประทาน อ่างเก็บน้ำ เป็นต้น

6.2.5 เขตพื้นที่อื่น ๆ (สัญลักษณ์ 5000) มีเนื้อที่ 955 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 3.59 ของเนื้อที่ตำบล เป็นเขตที่มีลักษณะการใช้ที่ดินที่มีความเฉพาะ เช่น เหมืองแร่ ที่ทิ้งขยะ หาดทราย ไม้พุ่ม เป็นต้น

6.2.6 เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สัญลักษณ์ 6000) มีเนื้อที่ 348 ไร่ หรือคิดเป็นร้อยละ 1.31 ของเนื้อที่ตำบล มีการใช้ที่ดินเป็นป่าไม้ที่พบในพื้นที่เกษตรกรรม ซึ่งอยู่นอกเขตป่าไม้ตามกฎหมาย ส่วนใหญ่เป็นป่าปลูก ป่าชุมชน

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์

เขตการใช้ที่ดิน	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
1100	เขตป่าไม้สมบูรณ์	7,024	26.39
1200	เขตป่าไม้เสื่อมโทรม	4	0.01
1300	เขตฟื้นฟูธรรมชาติ	3,716	13.96
2221	เขตทำนา (ศักยภาพสูง ประเภท2)	1,416	5.32
2222	เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพสูง ประเภท 2)	94	0.35
2223	เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพสูง ประเภท2)	372	1.40
2224	เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพสูง ประเภท2)	7,404	27.82
2225	เขตปลูกพืชทางเลือก (ศักยภาพสูง ประเภท 2)	15	0.06
2310	เขตทำนา (ศักยภาพต่ำ)	2,196	8.25
2320	เขตปลูกไม้ผล (ศักยภาพต่ำ)	41	0.16
2330	เขตปลูกไม้ยืนต้น (ศักยภาพต่ำ)	24	0.09
2340	เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพต่ำ)	1,225	4.60
2400	เขตประมง	14	0.05
2510	เขตทุ่งหญ้าเลี้ยงสัตว์	8	0.03
2520	เขตโรงเรือนเลี้ยงสัตว์	58	0.22
3100	เขตชุมชน/สถานที่ราชการ	1,039	3.90

ตารางที่ 6-1 เขตการใช้ที่ดิน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน	คำอธิบาย	เนื้อที่	
		ไร่	ร้อยละ
3200	เขตอุตสาหกรรม/แหล่งรับซื้อผลผลิต	32	0.12
3300	เขตการใช้พื้นที่เฉพาะ	9	0.03
4100	เขตแหล่งน้ำตามธรรมชาติ	487	1.83
4200	เขตแหล่งน้ำที่สร้างขึ้น	139	0.52
5000	เขตพื้นที่อื่นๆ	955	3.59
6000	เขตรักษาสมดุลของธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม	348	1.31
รวมเนื้อที่ทั้งหมด		26,619	100.00

หมายเหตุ : เนื้อที่คำนวณด้วยระบบสารสนเทศภูมิศาสตร์

บทที่ 7

การขับเคลื่อนแผนการใช้ที่ดิน

7.1 ขั้นตอนการดำเนินงาน

ภายหลังจากจัดทำแผนการใช้ที่ดินตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ แล้วจะต้องดำเนินการดังต่อไปนี้

7.1.1 จัดทำเป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณและกิจกรรมต่างๆ ที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2566 ถึง 2570

7.1.2 นำแผนการใช้ที่ดินตำบลทุกจุดไปเสนอต่อเทศบาลตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท เพื่อมีมติให้ความร่วมมือกับกรมพัฒนาที่ดินในการดำเนินการกิจกรรมต่างๆ ที่กำหนดไว้ในแผน และได้รับการเชื่อมโยงสู่แผนพัฒนาตำบล

7.1.3 สถานีพัฒนาที่ดินกาฬสินธุ์ เสนอเป้าหมายและงบประมาณให้รายงานมายังกรมพัฒนาที่ดิน

7.1.4 กรมพัฒนาที่ดินพิจารณาสนับสนุนงบประมาณกิจกรรมและโครงการตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนการใช้ที่ดิน

7.1.5 สถานีพัฒนาที่ดินกาฬสินธุ์ นำเสนอต่อที่ประชุมจังหวัด/อำเภอ เพื่อสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์ให้หน่วยงานอื่น นำโครงการภายใต้หน่วยงานมาพัฒนาพื้นที่ตามแผนการใช้ที่ดินกำหนด

7.2 กิจกรรมที่จะดำเนินการของกรมพัฒนาที่ดิน

งบประมาณที่กำหนดไว้เป็นการประมาณเบื้องต้น อาจมีการเปลี่ยนแปลงตามที่ได้รับการจัดสรรให้ดำเนินการ (ตารางที่ 7-1)

เขตพื้นที่เกษตรกรรม

- 1) ดินเสื่อมโทรม ดินขาดความอุดมสมบูรณ์มีแผนงาน/โครงการปรับปรุงบำรุงดิน ดังนี้
 - (1) การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์
 - (2) การผลิต-จัดหาเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด
 - (3) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยพืชปุ๋ยสด
 - (4) การพัฒนากลุ่มเกษตรกรใช้สารอินทรีย์ลดการใช้สารเคมีทางการเกษตร
 - (5) การจัดหาปุ๋ยอินโดไมท์
 - (6) การส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรด
 - (7) การส่งเสริมพัฒนาปรับปรุงบำรุงดิน (หมอดินอาสา)
- 2) การชะล้างหน้าดินในพื้นที่ลาดชัน มีแผนงาน/โครงการดังนี้
 - (1) การรณรงค์และส่งเสริมการปลูกหญ้าแฝกเพื่อการอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ที่มีปัญหาการชะล้างพังทลายของดิน

3) ขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตร

(1) จัดหาแหล่งน้ำทางการเกษตร เช่น บ่อน้ำในไร่นานอกเขตชลประทานขนาด 1,260

ลูกบาศก์เมตร

(2) การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำบนพื้นที่ปรับเปลี่ยนการผลิต (Zoning By Agri-map)

7.3 กิจกรรมที่จะดำเนินงานของหน่วยงานอื่น (ตารางที่ 7-2)

7.3.1 เขตพื้นที่เกษตรกรรม

1) เขตทำนา เขตปลูกพืชไร่ และเขตปลูกไม้ยืนต้น

(1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)

(2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (Good Agricultural Practices : GAP) (กรมวิชาการเกษตร)

(3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)

(4) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)

7.3.2 พื้นที่แหล่งน้ำ สนับสนุนการพัฒนาเพื่อเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำ (สำนักงานชลประทานจังหวัด)

7.4 ความต้องการของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการดำเนินการจัดทำกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่เทศบาลตำบลท่าคันโท เมื่อวันที่ 27 กรกฎาคม 2566 ได้มีความต้องการของประชาชนที่ต้องการให้ดำเนินการเกี่ยวกับแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรมและฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน การขาดแคลนน้ำ ปรับรูปที่ดินและเปลี่ยนกิจกรรมการผลิตให้เหมาะสมกับที่ดิน เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของชุมชนและการแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่ของตำบลท่าคันโท กรมพัฒนาที่ดินได้วิเคราะห์เบื้องต้น ดังต่อไปนี้

ปัญหาของตำบลท่าคันโท ในภาพรวมสรุปได้ว่า มีปัญหาสำคัญ 3 ประการ คือ

7.4.1 ดินเสื่อมโทรม และดินขาดความอุดมสมบูรณ์

ดินเสื่อมโทรม ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากมีการใช้ที่ดินไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ใช้สารเคมี ปุ๋ยเคมีติดต่อกันเป็นเวลานาน โดยไม่มีการฟื้นฟู และปรับปรุงบำรุงดิน โครงสร้างของดินในพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นดินทรายและร่วนปนทราย โดยธรรมชาติจะขาดอินทรีย์วัตถุซึ่งเป็นตัวช่วยดูดซับธาตุอาหารและความชื้นในดิน พื้นที่ที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นระยะเวลานานทำให้ดินแน่นตัว น้ำในดิน และอากาศในดินที่เคยมีอยู่สูญหายไป ส่วนปริมาณธาตุอาหาร และปริมาณอินทรีย์วัตถุ

มีปริมาณลดลงเช่นเดียวกัน เนื่องจากพืชนำไปใช้ในการเจริญเติบโต ให้ผลผลิต และอินทรีย์วัตถุได้สลายตัวไป

7.4.2 การชะล้างพังทลายของดินในพื้นที่ลาดชัน

เป็นปรากฏการณ์ที่ดินถูกชะล้างกัดเซาะพังทลายด้วยพลังงานที่เกิดจากน้ำฝน ทำให้ดินเสื่อมโทรมและสูญเสียเนื้อดิน และความอุดมสมบูรณ์ของดิน พื้นที่ตำบลท่าคันโทส่วนใหญ่จะมีความลาดชันจึงเกิดการชะล้างหน้าดินได้ง่าย ประกอบกับพื้นที่มีการไถพรวนด้วยเครื่องจักรกลติดต่อกันเป็นระยะเวลานานในพื้นที่ลาดชัน หรือการยกร่องปลูกพืชตามแนวระดับ ก็ทำให้เกิดการชะล้างขึ้นได้ ผลกระทบทำให้ตะกอนดินไหลลงสู่ที่ต่ำ แหล่งน้ำเกิดการตื้นเขิน เมื่อมีการชะล้างติดต่อกันหลายปี ความสมบูรณ์ของดินลดลง ผลผลิตก็ลดลงตามไปด้วย

จากรูปที่ 7-1 การชะล้างพังทลายของดิน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ แสดงระดับของการชะล้างพังทลายของดิน พบว่าระดับความรุนแรงของการชะล้างรุนแรง (5-15 ตัน/ปี/ไร่) มีเนื้อที่ 4,616 ไร่ คิดเป็น 17.34 % ของเนื้อที่ทั้งตำบล ถ้าไม่มีการแก้ไขเมื่อปล่อยทิ้งไว้นานเข้าก็จะมี ความรุนแรงมากขึ้น

7.4.3 ขาดแคลนแหล่งน้ำ

ในกรณีของการขาดแคลนนํ้านั้น เกิดจากการที่ประชากรเพิ่มขึ้น ทำการเกษตรเพิ่มขึ้น รวมทั้งเหตุการณ์ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ เช่น ปริมาณฝนน้อยกว่าปกติ ฝนทิ้งช่วง จนเกิดความแห้งแล้ง การขาดแคลนนํ้าจึงเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง จำเป็นต้องวางระบบอนุรักษ์ดินและน้ำเพื่อกักนํ้าในดิน คงความอุดมสมบูรณ์ เพื่อจัดหานํ้าให้แหล่งนํ้าต้นทุน โดยวิธีการต่างๆ ให้เพียงพอ แก่ความต้องการ (1) การขุดลอกแหล่งนํ้า (2) ขุดเจาะบ่อนบาดาล

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ 2566-2570

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
1. เขตพื้นที่ทำนา เนื้อที่ 3,612 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	1,001,890
ประกอบด้วย	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ (สารเร่งซูปเปอร์ พด. ต่างๆ)	88,140
- เขตทำนา (ศักยภาพสูง ประเภท 2)	1.2 การผลิต-จัดหา และส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)	743,750
เนื้อที่ 1,416 ไร่	1.3 การจัดหา และส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรดด้วยปูนโดโลไมท์	170,000
- เขตทำนา (ศักยภาพต่ำ) เนื้อที่ 2,196 ไร่	2. การอนุรักษ์ดินและน้ำ	2,250,000
	2.1 การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map	2,250,000
	3. การบริหารจัดการน้ำ	525,000
	3.1 การก่อสร้างแหล่งน้ำในไร่นานอกเขตชลประทาน	525,000
2. เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 8,629 ไร่	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	448,750
ประกอบด้วย	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ (สารเร่งซูปเปอร์ พด. ต่างๆ)	130,000
- เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพสูง ประเภท2)	1.2 การผลิต-จัดหา และส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)	148,750
เนื้อที่ 7,404 ไร่	1.3 การจัดหา และส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรดด้วยปูนโดโลไมท์	170,000
- เขตปลูกพืชไร่ (ศักยภาพต่ำ) เนื้อที่ 1,225 ไร่		

ตารางที่ 7-1 กิจกรรมของกรมพัฒนาที่ดินในเขตเกษตรกรรมที่จะดำเนินการในปีงบประมาณ (ต่อ)

เขตการใช้ที่ดิน (เกษตรกรรม)	แผนงาน/โครงการ	งบประมาณ (บาท)
	3. การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ	
	2.1 การปลูกหญ้าแฝกป้องกันการชะล้างพังทลายของดิน	1,500,000
รวมเขตเกษตรกรรม	1. การปรับปรุงบำรุงดิน	1,450,640
	2. การอนุรักษ์ดินและน้ำ	3,750,000
	3. การบริหารจัดการน้ำ	525,000
	รวมแผนงาน/โครงการ	5,725,640

ตารางที่ 7-2 สรุปกิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่นในเขตการใช้ที่ดิน

เขตการใช้ที่ดิน	กิจกรรมที่ขอรับการสนับสนุนจากส่วนราชการอื่น
1. เขตพื้นที่ทำนา เนื้อที่ 3,612 ไร่	การแก้ปัญหาดินเสื่อมโทรม พื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของดิน และเพิ่มศักยภาพการผลิต
2. เขตปลูกพืชไร่ เนื้อที่ 8,629 ไร่	<p>1) ใช้ตลาดนำการผลิตในการเลือกชนิดพืชและหาตลาดรองรับ ทั้งในเขตที่เหมาะสมและในเขตที่ไม่เหมาะสมและต้องการปรับเปลี่ยนชนิดพืช (สำนักงานพาณิชย์จังหวัด/สำนักงานสหกรณ์จังหวัด)</p> <p>(2) การอบรมให้ความรู้การเข้าสู่กระบวนการรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรปลอดภัย (GAP) (กรมวิชาการเกษตร)</p> <p>(3) จัดอบรมถ่ายทอดความรู้การทำเกษตรผสมผสานตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง (กรมส่งเสริมการเกษตร)</p> <p>(4) โครงการระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ (กรมส่งเสริมการเกษตร)</p> <p>(5) โครงการส่งเสริมการใช้เครื่องจักรกลทางการเกษตร (กรมส่งเสริมการเกษตร)</p> <p>(6) โครงการผลิตและสนับสนุนหัวเชื้อจุลินทรีย์ควบคุมศัตรูพืช (ศูนย์ส่งเสริมเทคโนโลยีการเกษตรด้านอารักขาพืชจังหวัด)</p> <p>การแก้ปัญหาขาดแคลนแหล่งน้ำ</p> <p>(1) สนับสนุนการขุดเจาะน้ำบาดาล (กรมทรัพยากรน้ำบาดาล)</p>

ตารางที่ 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ แผน 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570)

เขตการใช้ที่ดิน	งาน/โครงการ/กิจกรรม	หน่วยนับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วยงาน รับผิดชอบ	
			66	67	68	69	70		66	67	68	69	70			
	1. การปรับปรุงบำรุงดิน															
เขตทำนา	1.1 การส่งเสริมการผลิตและการใช้สารอินทรีย์ (สารเร่งซูเปอร์ พล. ต่างๆ)	ไร่	1,356	1,356	1,356	1,356	1,356	6,780	17,628	17,628	17,628	17,628	17,628	88,140	พด.	
เขตทำนา	1.2 การผลิต-จัดหา และส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงดินด้วยเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ยสด (ปอเทือง)	กิโลกรัม	5,000	5,000	5,000	5,000	5,000	25,000	148,750	148,750	148,750	148,750	148,750	743,750	พด.	
เขตทำนา	1.3 การจัดหา และส่งเสริมการปรับปรุงบำรุงพื้นที่ดินกรดด้วยปูนโดโลไมท์	ตัน	20	20	20	20	20	100	34,000	34,000	34,000	34,000	34,000	170,000	พด.	
	2. การจัดระบบอนุรักษ์ดินและน้ำ															
เขตทำนา	2.1 การจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่ไม่เหมาะสมตาม Agri-Map	ไร่	180	180	180	180	180	900	450,000	450,000	450,000	450,000	450,000	2,250,000	พด.	

ตารางที่ 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ แผน 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) (ต่อ)

เขตการใช้ ที่ดิน	งาน/โครงการ/ กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วย งาน รับผิดชอบ
			66	67	68	69	70		66	67	68	69	70		
เขตปลูก พืชไร่	2.2 การปลูกหญ้า แฝกป้องกันการชะ ล้างพังทลายของ ดิน 3. การบริหาร จัดการน้ำ	กล้า	300,000	300,000	300,000	300,000	300,000	1,500,000	300,000	300,000	300,000	300,000	300,000	1,500,000	พด.
เขตทำนา	3.1 การก่อสร้าง แหล่งน้ำในไร่นา นอกเขต ชลประทาน 1. การปรับปรุง บำรุงดิน	บ่อ	5	5	5	5	5	25	105,000	105,000	105,000	105,000	105,000	525,000	พด.
เขตปลูก พืชไร่	1.1 การส่งเสริม การผลิตและการใช้ สารอินทรีย์ (สาร เร่งซูเปอร์ พด. ต่างๆ)	ไร่	2,000	2,000	2,000	2,000	2,000	10,000	26,000	26,000	26,000	26,000	26,000	130,000	พด.

ตารางที่ 7-3 เป้าหมายการดำเนินงานและงบประมาณ ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ แผน 5 ปี (พ.ศ. 2566-2570) (ต่อ)

เขตการใช้ ที่ดิน	งาน/โครงการ/ กิจกรรม	หน่วย นับ	เป้าหมาย					รวม	งบประมาณ					รวม	หน่วย งาน รับผิดชอบ
			66	67	68	69	70		66	67	68	69	70		
เขตปลูก พืชไร่	1.2 การผลิต-จัดหา และส่งเสริมการ ปรับปรุงบำรุงดิน ด้วยเมล็ดพันธุ์พืชปุ๋ย สด (พอเพียง)	กิโลกรัม ม	1,000	1,000	1,000	1,000	1,000	5,000	29,750	29,750	29,750	29,750	29,750	148,750	พด.
เขตปลูก พืชไร่	1.3 การจัดหา และ ส่งเสริมการ ปรับปรุงบำรุงพื้นที่ ดินกรดด้วยปูนโด โลไมท์	ตัน	20	20	20	20	20	100	34,000	34,000	34,000	34,000	34,000	170,000	พด.
เขตปลูก พืชไร่	2. การจัดระบบ อนุรักษ์ดินและน้ำ 2.1 การปลูกหญ้า แฝกป้องกันการชะ ล้างพังทลายของดิน	กล้า	300,000	300,000	300,000	300,000	300,000	1,500,000	300,000	300,000	300,000	300,000	300,000	1,500,000	พด.
รวมเป้าหมายดำเนินงาน งบประมาณ													5,725,640		

เอกสารอ้างอิง

- กรมการปกครอง. 2566. รายงานสถิติจำนวนประชากรและบ้าน รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนธันวาคม พ.ศ. 2565). แหล่งที่มา : <https://stat.bora.dopa.go.th/stat/statnew/statyear/#/TableTemplate/Area/statpop>, 1 พฤษภาคม 2566.
- กรมการพัฒนาชุมชน. 2566. ข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)รายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล ปี 2565. แหล่งที่มา : <https://ebmn.cdd.go.th/>, 1 มิถุนายน 2566.
- กรมทรัพยากรน้ำบาดาล. 2566. ปริมาณน้ำและจำนวนบ่อนบาดาล ปี 2565. แหล่งที่มา: <http://app.dgr.go.th/newpasutara/xml/search.php>, 26 พฤษภาคม 2566.
- กรมส่งเสริมการเกษตร. 2566. จำนวนครัวเรือนเกษตรกรที่ขึ้นทะเบียนเกษตรกร จำแนกรายจังหวัด รายอำเภอ และรายตำบล (ณ เดือนมกราคม พ.ศ. 2566). แหล่งที่มา: <http://mvos2.gistda.or.th/>, 15 พฤษภาคม 2566.
- กรมอุตุนิยมวิทยา. 2566. ปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยคาบ 30 ปี (พ.ศ. 2536-2565). กรมอุตุนิยมวิทยากระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม, กรุงเทพฯ.
- กลุ่มวิเคราะห์สภาพการใช้ที่ดิน. 2566. สภาพการใช้ที่ดินตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์. กองนโยบายและแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน กรุงเทพฯ.
- เทศบาลตำบลท่าคันโท ม.ป.ป. วิสัยทัศน์ของตำบล. สืบค้นจาก <http://www.panna.go.th/index/?page=article7642>, 20 สิงหาคม 2566.
- บัณฑิต ดันศิริ และคำรณ ไทรพิง. 2542. คู่มือการประเมินคุณภาพที่ดิน. กองวางแผนการใช้ที่ดิน กรมพัฒนาที่ดิน.
- สถานีพัฒนาที่ดินกาฬสินธุ์. 2566. แผนที่ขอบเขตการปกครองตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สถานีพัฒนาที่ดินกาฬสินธุ์. 2566. แผนที่ทรัพยากรดินตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สถานีพัฒนาที่ดินกาฬสินธุ์. 2566. แผนที่สภาพการชะล้างพังทลายของดิน ตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สถานีพัฒนาที่ดินกาฬสินธุ์. 2566. แผนที่เขตการใช้ที่ดินตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.
- สถานีพัฒนาที่ดินกาฬสินธุ์. 2566. แผนที่สภาพการใช้ประโยชน์ที่ดินตำบลท่าคันโท อำเภอท่าคันโท จังหวัด

เอกสารอ้างอิง (ต่อ)

กาฬสินธุ์ (ไฟล์ข้อมูล). กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, กรุงเทพฯ.

FAO. 1974. Land Capability Appraisal Indonesia: Interim Report. (AGL/INS), Rome.

ภาคผนวก

รูปภาพกิจกรรมดำเนินงาน PRA ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลท่าคันโท
อำเภوتاคันโท จังหวัดกาฬสินธุ์ วันที่ 27 กรกฎาคม 2566

ภาคผนวก (ต่อ)

รูปภาพกิจกรรมดำเนินงาน PRA ณ ห้องประชุมเทศบาลตำบลท่าคันโท

คณะผู้จัดทำ

ที่ปรึกษาโครงการ

นายบุญช่วย ช่วยระดม

ผู้อำนวยการสำนักงานพัฒนาที่ดินเขต 5

ผู้ดำเนินการ

สถานีพัฒนาที่ดินกาฬสินธุ์

นายอรรถวุฒิ กรุงเทพมหานคร

ผู้อำนวยการสถานีพัฒนาที่ดินกาฬสินธุ์

นายมนตรี วันตาแสง

นักวิชาการเกษตรชำนาญการ

นางสาวครุณี ทัพชัย

นักวิชาการเกษตร

นายยวัต ศิริจานุสรณ์

เจ้าหน้าที่แผนที่ภาพถ่าย

กลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน

นายชุมพร ศาสตราวาทะ

ผู้อำนวยการกลุ่มวางแผนการใช้ที่ดิน

นางสาวชนันท์ภรณ์ สวัสดิรัตน์

นักสำรวจดินชำนาญการพิเศษ

นางสาวกชมล พลเยี่ยม

นักสำรวจดิน

นางสาวณัฏฐิษา โพรจินดา

เจ้าหน้าที่แผนที่ภาพถ่าย

กรมพัฒนาที่ดิน กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
108 ม.7 ต.อุ่มเม่า อ.ยางตลาด จ.กาฬสินธุ์ 46120
โทร.043-840935 e-mail: ksn01@ldd.go.th